

νειαν τῶν τῆς στρατείας ἀφίσις πόνων. ἔστι καὶ ἴγνομινόστοις μοσίων, ἵτις τότε ἀπικοῖ τοὺς ἀποκηθέντας, ὅταν ιδικῶς εἴτη ὁ ἀποκινῶν τὸν στρατιώτην, ἰgnominiae causa te mittit. δει γὰρ τὴν αἰτίαν προστίθεσθαι, δι' ἣν ὁ στρατιώτης ἀποκηθεῖται. εἰ δὲ καὶ μηδὲν εἶπη ὁ ἀποκινῶν τὸν στρατιώτην, περιέλη δὲ αὐτὸν τὸ ἐπίσημα τῆς στρατείας, οἷον ἀποξωσεὶ αὐτὸν τὴν φίλαθην¹⁾ περιελὼν καὶ τὰ ὑποδήματα λύσας, καὶ ἀπλῶς, ἐξ ὧν ὁ στρατιώτης γνωρίζεται, τοῖς αἵμασις αὐτὸν παρασκευάσει συνηριθμέωθαι, κανὸν μη προσέθηκε τὸ ignominiae causa αὐτὸν ἀποστρατεύειν, ἔστι καὶ τέταρτον γένος τῆς²⁾ μισθίου³⁾ μισθίου, οἷον ἐάν φυγῶν τις λειτουργῶν τιὸν ἀποστρατεύεσθαι. οὗτος καὶ ἐκβάλλεται τῆς στρατείας, οὐκ ἀτιμουται, μένει δὲ οὐδὲν ἡτον ἐπίτυμος ὥν. ἡ γὰρ τοιαύτη μισθίου οὐ βλάπτει τὴν ἐπιτιμίαν τοῦ ἀποκηθέντος, ἃς πολλάκις διατέτακται. [Sch. q. II. 602. sq.]

Κυρίλλου. Ἀφεθέντα στρατιώτην γόνησον ἀπὸ τοῦ εὐτελοῦς ἔξας ἐκαπονταρούντο τῶν πεζῶν, ἢ τῶν ἵππων, ἢ τῶν τριβουνῶν τῶν πεζῶν ἢ λεγεωνῶν, ἢ τῶν προεστῶτα τοῦ ἔξερχοντο, καὶ ὑπατικῶς ἔστιν, ἢ δυνός. ἐάν αποτέμπων ὁ βασιλεὺς οὐτῶς εἶπῃ ἀποπέμπω σε αἰτίας χάρων ἐκ τοῦ ἔξερχοντον, αἰτιοῦσται ἔξερχος δὲ σημαντικοὶ πολλῷ στρατιάν, ἢ τοι λεγεωνά. ὅμως καὶ ἐξ ἐνὸς ἀριθμοῦ ἀποπεμφθεὶς ἀτιμός ἔστιν. αἰτίας χάρων⁴⁾ ἔστι γόνος ἀπόλινος ἢ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς στρατείας γενούμην, δι' αὐθέντειαν. αἰτίας δὲ χάρων δοκεῖ ἀποπέμπειν, εἴτε ὅπτῶς εἶπῃ, εἴτε τὸ ἐπίσημα τῆς στρατείας αὐτῷ ἀφέληται, δὲ διὰ τὸ ἐκκλινάν λειτουργῶν στρατεύεις καὶ διὰ τοῦτο ἀποπεμφθεῖς οὐκ ἀπομόνται. [Sch. q. II. 603.]

καὶ ὁ δοιάς⁵⁾] Σημείωσαι, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων καὶ μόνη ἡ χωρὶς αἰτίας ἐνύπροσώπου ἀπόλινοις ἀτιμίαν ἐπάγει, καὶ μῆ τοι σύμβολο τῆς στρατείας δὲ ἀπόλινοις ἀφαιρεθῇ. ἐπὶ δὲ τοῦ δουκοῦ ἔτερον τὸ προστιθόντος ἡ τοῦ κεφαλαίου ἀριθμεῖσι, καὶ φησιν, ὅτι, ἐάν ὅπερ ὡς ἐπίτυμον γίνεται, ἀπόλινον αὐτὸν εἶπῃ ὁ βασιλεὺς αἰτίας ἀπόλινον⁶⁾. ὥστε ἐν μη ὅπτῶς εἶπῃ ὁ βασιλεὺς μετὰ αἰτίας αὐτὸν ἀπόλινον, οὐ δεῖ νοεῖν ἡμᾶς αἰτιοῦσθαι τον τοιούτον. [Sch. r. II. 603. sq.]

Στρατόπεδον ἔστιν οὐχ ἡ μία τάξις, ἀλλ' οἱ πολλοὶ ἀριθμοὶ, καὶ προεστῶνται λέγομεν στρατοπέδον τὸν ἐπιτραπέτην παρὰ βασιλέων τάγμα ἢ τάγματα. καὶ ἀπὸ ἐνδος ἀριθμοῦ ἀτιμίας τις ἀπολύται.

Ἐστιν ἀπόλινοις ἔντιμος, ὡς ὅταν τις πληρώσῃ τὴν στρατείαν, ἢ πρὸ τούτου κελεύσει τοῦ βασιλέως ἀπολυθῆ. ἔστι καὶ δι' αἰτίαν ἡ διὰ νόσου. ἔστι καὶ ἄτιμος, ὡς ὅταν ὁ ἀπόλινος εἶπῃ ὅπτῶς ἀτιμίας ἀπολύτειν, ἢ τὰ σύμβολα τῆς στρατείας ἀφέληται. ἔστι καὶ τετάρτη οὐκ ἄτιμος, ἥντικα τις διὰ τὸ λειτουργίαν ἐκφυγεῖν στρατεύεται.

ἀπόλινοις ἔντιμος⁷⁾] Ἀνάγγωθε βιβ. κῆ. τιτ. α'. κεφ. γ'. θεμ. β'. ὁ φησι· τρεῖς εἰσὶ γενικαὶ ἀφέσις, ἢ πληρούμενων τῶν χρονῶν διδομένη, ἢ διὰ νόσου ψυχῆς ἢ σώματος, ἢ αἰτίας δὲ ἀμαρτητικαὶ, καὶ μνήμη τῆς αἰτίας μη γέγονεν. δὲ τοιοῦτος οὐτε ἐν Ῥώμῃ οὐτε ἐνθα βασιλεὺς ἔστι, δύναται διάγειν, καὶ τις τοῦ αὐτοῦ βιβ. γ'. κεφ. ε'. ὁ φησι· οὐκ ἀπολύτειν στρατείας δὲ στρατιώτης, εἰ μῆτρες καὶ οἱ ἀρχιατροὶ κρίνονται, διγνηκές εἶναι τὸ παρενοχλοῦν αὐτῷ πάθημα, καὶ ὁ δικαστης συνεωρακώς ἀπολύτειν αὐτὸν. ὅθεν ἀπαξ ἀπολυθεῖς δὲ αἰτίαν πάθοντες ἦσον οὐκ ἀτιμοῦται, ὡς φησι τὸ γ'. κεφ. τοῦ αὐτοῦ τιτ. καὶ βιβ. ξ'. τιτ. γδ'. κεφ. κ'. ὁ φησι· δὲ ἐξούσιος οὐ δύναται διάγειν ἐν Ῥώμῃ, καὶ μη προστεθῆ τούτῳ πψηφο, ἐπειδὴ πάντων ἔστι πατροῖς. ἀλλ' οὐτε ἐν τῇ πόλει, ἐν ἡ διάγει διαβασίεις, καὶ δι' ἣς παρέρχεται· μόνοις γάρ ἔξεστι τις βασιλέας βλέπειν τοῖς δυναμενοῖς εἰς Ῥώμην εἰσιενταί· πατήσῃ γάρ ἔστι τῆς Ῥώμης διαβασίεις. [Sch. s. II. 604.]

πληρῶσῃ τὴν στρατείαν⁸⁾] Τοῦ Ἀγωνύμου. Οὕτος προορίων ἀπολαύει. ἔστει βιβ. κῆ. τιτ. α'. κεφ. ξε'. [Sch. t. II. 604.]

ἔστι καὶ δι' αἰτίαν⁹⁾] Πανασάρια οἰχ ἀπλῶς δίδοται, ἀλλὰ κατὰ διάγνωσιν τῶν ἀρχόντων, ἀπολεγόντων τῶν ἱατρῶν περὶ τῆς αὐτοῦ ὑγείας. ὅθεν οὐ προσδέχονται πάλιν

vit. Est et ignominiosa missio, quae tunc infamiam irrogat remoto, cum is, qui militem mittit, specialiter dixerit, ignominiae causa te mittit. Causa enim addenda est, propter quam miles mittitur. Sed et si nihil dixerit, qui militem mittit, militaria autem insignia detraxerit, puta discingit ipsum fibulam detrahens, et caligis solvens, et ut uno verbo dicam, ea, quibus milles dignoscitur, infamibus eum adnumerari efficit, licet non addiderit eum exauctorans, ignominiae causa. Est et quartum genus missionis, puta si quis muneris evitandi causa militaverit. Hic quamvis militia remota sit, non notatur, imo integrae famae manet. Talis enim missio existimationem eius, qui missus est, non laedit, ut saepe constitutum est.

Cyrilli. Dimissum militem accipe a gregario milite usque ad centurionem peditum vel equitum, vel tribunum peditum vel legionis, vel eum, qui praest exercitui, licet consularis sit vel dux. Si Princeps, cum dimittit, dixerit: mittit te ignominiae causa ab exercitu: notatur. Exercitus autem significat multitudinem militum, sive legionem. Tamen et qui ab uno numero militum missus est, notatur. Ignominiae causa: est enim missio, quae fit post impleta stipendia, propter imbecillitatem. Ignominiae autem causa mittere videtur, sive nominatum id dixerit, sive insignia militaria ei detraxerit. Qui evitandi muneris causa militavit, et ob id missus est, non notatur.

2) et dux] Nota, in aliis quidem etiam solam citra causam honestam missionem infamiam irrogare, licet missio insignia militaria detracta non sint. In duce autem aliud quid addit capitii subtilitas, et ait, si Princeps, quod plerumque fit, eum dimittens dixerit, ignominiae causa se mittere, eum notari. Itaque nisi Princeps nominatum dixerit, ignominiae causa se eum mittere, non accipere debemus, eum infamia notari.

Exercitus est non una cohors, sed numeri multi. L. 2. §. 1. Et exercitui praeesse dicimus eum, cui ab Imperatore D. III. 2. legio vel legiones commissae sunt. Etiam ab uno numero quis ignominiae causa dimittitur.

Est missio honesta³⁾, cum quis impleverit militiam⁴⁾, vel antea iussu Principis dimittitur. Est et propter causam⁵⁾ vel propter morbum⁶⁾. Est et ignominiosa, veluti cum is, qui mittit, dixerit nominatum⁷⁾, ignominiae causa se mittere, vel insignia militiae detraxerit. Est et quarta non ignominiosa, cum quis evitandi muneris gratia⁸⁾ militiam subierit.

3) missio honesta³⁾] Lege lib. 57. tit. I. cap. 13. them. 2. quo dicitur: Tres sunt generales missiones, quae vel impletio militiae tempore datur, vel propter morbum animi vel corporis, vel ignominiosa propter delictum, etsi mentio ignominiae facta non sit. Talis autem nec Romae, neque ubi Princeps est, potest degere. Et tit. 3. eiusdem lib. cap. 5. quo dicitur: Non solvitur militia miles, nisi archiatri judicent, perpetuum esse vitium, quo molestatur, et iudex diligenter examinans eum dimiserit. Unde semel dimissus ob causam morbi vel vitii non notatur, ut cap. 8. eiusdem tit. et lib. 60. tit. 54. cap. 20. quo dicitur: Relegatus Romae morari non potest, licet hoc sententiae adiectum non sit, quia omnim est patria. Sed neque in civitate, in qua versatur Princeps, vel per quam transit: eis enim duntaxat Principem intueri licet, qui Romam ingredi possunt: Princeps enim est pater Romae.

4) impleverit militiam] Innominati. Hic privilegiis fruatur. Quaere lib. 22. tit. I. cap. 66.

5) est et propter causam] Causaria non simpliciter datur, sed causa cognita a praepositis, medicis denuntiantibus de eius valetudine. Unde in eandem

l) Fabr. in marg. emendat: φίβλαν. m) Sic lego. Fabr. τῶν. n) Fabr. in marg. addit ἀτιμοῦται.

εἰς τὴν αὐτὴν στρατείαν, ὡς δῆθεν ὑγιαίνοντες, ὡς βιβ. ιβ'. τοῦ κώδικος τιτ. λε'. διατ. ε. ἡτοι βιβ. νζ'. τιτ. γ. κεφ. ε. [Sch. u. II. 604.]

Τοῦ αὐτοῦ. Ἐν τῇ η. διατ. τοῦ λε'. τιτ. τοῦ ιβ'. βιβ. τοῦ κώδικος, ἡτοι βιβ. νζ'. τιτ. γ. κεφ. ε. λέγει, τὴν κανσα- φίαν μὴ εἶναι ἀτυπού. [Sch. u. II. 604.]

ἡ διὰ τὸν σόσον] Λιὰ τὸν ψυχῆς ἡ σώματος, ὡς βιβ. ιβ'. τοῦ κώδικος τιτ. λε'. διατ. σ. ἡτοι βιβ. νζ'. τιτ. γ. κεφ. ε. [Sch. x. II. 604.]

εἰπη φέτως] Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἐν τῷ ιγ'. διγ. τοῦ ισ'. τιτ. τοῦ μθ'. βιβ. ἡτοι βιβ. νζ'. τιτ. α. λέγει, τὸν δὲ ἄμαρτημα ἀπολυθέντα ἀτυπούσθαι, καὶ μηνη τῆς ἀτι- μίας μὴ γεννηται ἀνάγνωσι βιβ. κε'. τιτ. ι. διγ. δ. ἡτοι βιβ. λε'. τιτ. ε. ὅτι δὲ τὴν φύσην τὴν αἰτίαν τῆς ἀπονή- σεως λέγειν διὰ τὴν ἀτιμίαν· εἰ δὲ μὴ εἴπῃ, οὐκ ἀτυπούται περὶ κηδεμόνων νοεῖ τούτο. [Sch. y. II. 604. sq.]

διὰ τὸ λειτουργίαν ἐκφυγεῖν] Τοῦ Ἀνωνύμου. Ο διὰ τὸ ἔκλινα λειτουργίαν στρατευθεὶς καὶ ἀποεμφένεις σὺν ἀτυπούται διὰ τοῦτο, καὶ ὅτες εἰς διὰ δίκην στρατευ- σται, ὡς βιβ. μθ'. τιτ. ισ'. διγ. δ. θεμ. η. καὶ διγ. ισ'. ἡτοι βιβ. νζ'. τιτ. α. κεφ. ε. καὶ κδ. [Sch. z. II. 605.]

Φησὶ βιβ. νζ'. τιτ. α. κεφ. λε'. οὐδὲς ἐπὶ περιγραφῇ τῶν πολιτικῶν λειτουργιῶν στρατευεται. [Sch. z. II. 605.]

L. 2. §. 3. 4. Ο στρατιώτης τῷ περὶ μοιχείας καταδικασθεὶς
D. III. 2. ἐξ αὐτῆς τῆς ψήφου ἀτιμίας ἀποστρατεύεται. τῷ
ἀτιμίας ἀπολυθέντι στρατιώτη διάγειν οὐκ ἔξεστιν ἐν
Ῥώμῃ, ἢ ἐνθα βασιλεύς ἔστιν.

§. 5. Σκηνή^ο) ἔστιν, ἐνθα τις ἵσταται ^{ρ)} παιγνικήν^η)
ἐπιδεικνύμενος τέχνην, εἴτε ἐν δημοσίῳ τόπῳ ἢ ἰδιω-
τικῷ^τ), ἢ ἀγορῷ^τ ἐνθα μέντοι χύδην οἱ ἄνθρωποι^ς
διὰ θέλων εἰζιστον. Ἀτιμοι γάρ^τ εἰσὶ πάντες οἱ διὰ
πόρον εἰς ἀγῶνα κατιόντες, καὶ οἱ διὰ φιλοτιμίαν ἐπὶ
σκηνήν^η^υ) προσέστηται.

δ στρατιώτης]^ο Στρατιώτης ἐπὶ μοιχείας καταδικασθεὶς
ἀτιμοῦται τοσοῦτον, οἱ η περὶ μοιχείας ἀπόφασις πάντει αὐ-
τὸν παραχθῆμα τῆς στρατείας. Ἕτει βιβ. νζ'. τιτ. α. κεφ. δ.
θεμ. η. ὁ φησιν· δ τῷ περὶ μοιχείας ἐγκληματι ἡ ἐτέρῳ δη-
μοίῳ καταδικασθεὶς οὐ διναται εἶναι στρατιώτης. [Sch. a.
II. 605.]

τῷ ἀτιμίᾳς ἀπολυθέντι]^ο Τοῖς ἀπονηθεῖσιν ἐπὶ
ἀτιμίᾳ στρατείας οὐκ ἔξεστι διάγειν οὐτε ἐν Ῥώμῃ, οὐτε
ἐνθα διὰ βασιλεύς διατίθεται, ὥμοιον βιβ. ιβ'. τοῦ κώδικος
τιτ. λε'. διατ. γ.; καὶ βιβ. λη'. τιτ. α. κεφ. η. καὶ βιβ. μη'.
τιτ. κβ'. διγ. ιθ'. διὰ μέντοι τῆς συγκλήτου ἐκβληθεὶς κατιτίς
μανοντίαν εἰς τούτον οὐχ ὑπομένει, ἀλλα καὶ οὐκέντις ἐν Ῥώμῃ
ἔξεστιν αὐτῷ· τούτῳ γάρ. Σεβῆρος καὶ Ἀντωνίους ἐπέτρεψαν,
ὡς βιβ. α. τιτ. θ'. διγ. γ'. [Sch. b. II. 605.]

ἡ ἐνθα βασιλεύς ἔστιν]^ο Τοποι γάρ, ἔστι περὶ^ο
αὐτοῦ, ἐπειδὴ στρατιώτης ἔστι, μηποτε διώγων ἐν Ῥώμῃ βού-
λευσται τι κατὰ τοῦ βασιλεως, ἡ πολλάκις μακροθεν ἴσταμε-
νος καὶ τῷσας θανατον παμαδώσει τὸν βασιλέα τὸν ἀπο-
στρατεύσαντα αὐτὸν. [Sch. c. II. 605.]

Μόνοις γάρ ἔξεστιν τὸν βασιλέα βλέπειν τοῖς διναμένοις
εἰς Ῥώμην εἰσιναι, ὡς βιβ. ξ. τιτ. νδ. κεφ. ιθ'. θεμ. α.
[Sch. c. II. 605.]

σκηνή^η ἔστιν]^ο Στεφάνου. Λέγει δὲ προστιθω^τ δὲ προελ-
θῶν εἰς σκηνήν ἀτιμοῖς ἔστι. σκηνὴ δέ ἔστιν, ὡς φησι Α-
βεων, ἡ ἐν οἰδηποτε τόπῳ, ἐνθα τις παιγνιῶν ἔνεκα ποιη-
τέων ἔστως ἡ κινούμενος τὴν αἵτοι θέσαν μέλλει παρέξειν τοῖς
συνιοῦσιν^ν), εἴτε ἐν δημοσίᾳ εἴτε ἐν ἰδιωτικῷ τόπῳ, εἴτε ἐν
κώμῃ, μόνον δὲ εἰ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ χύδην καὶ ὀκαλύντως ἐπὶ
θέσαν εἰσέχονται ἄνθρωποι. βλέπε, πῶς εἴπον, οὗτοι ἀτιμοῖς

militiam denuo non recipiuntur, quasi bonam valetudinem recuperaverint, ut lib. 12. Codicis, tit. 35. const. 5. seu lib. 57. tit. 3. cap. 5.

Eiusdem. Const. 8. tit. 35. lib. 12. Codicis seu lib. 57. tit. 3. cap. 5. dicitur, causariam missionem non esse ignominiosam.

6) vel propter morbum] Propter morbum animi aut corporis, ut lib. 12. Codicis, tit. 35. const. 6. seu lib. 57. tit. 3. cap. 5.

7) dixerit nominatim] Enantiophanis. In dig. 13. tit. 16. lib. 49. seu lib. 57. tit. 1. dicitur, eum, qui propter delictum dimissus est, infamia notari, quamvis ignominiae mentio facta non sit. Lege lib. 26. tit. 10. dig. 4. seu lib. 37. tit. 10. quo dicitur, decretum causam remotionis dicere debere propter infamiam: sin autem non dixerit, non notari. Hoc de tutoribus et curato-ribus intellige.

8) evitandi munera gratia] Innominati. Qui, ut munus evitaret, militiae nomen dedit, et dimissus est, non notatur ob id. Et cum quis propter item militiam subiit, ut lib. 49. tit. 16. dig. 4. them. 8. et dig. 16. sive lib. 57. tit. 1. cap. 15. et 24.

Ait lib. 57. tit. 1. cap. 36.: Nemo in fraudem civilium munerum militat.

Miles⁹), qui lege Iulia de adulteriis fuerit damnatus, ipsa sententia cum ignominia militia solvitur. Dimisso cum ignominia¹⁰ in urbe Roma morari non licet, vel ubi Imperator est¹¹).

Scena est¹²), ubi quis consistat ludicram ostendens artem, sive in publico loco, privatove, vel in vico: quo tamen passim homines spectandi causa ingrediantur. Famosi enim omnes sunt¹³), qui propter quaestum in scenam descendunt, et qui propter praemium in scenam prodeunt.

9) miles] Miles propter adulterium damnatus in-
famis est in tantum, ut sententia de adulterio statim
eum militia solvat. Quaere lib. 57. tit. 1. cap. 4. them. 8.
quo dicitur: Adulterii criminis vel alio iudicio publico
damnatus miles esse non potest.

10) dimisso cum ignominia] Cum ignominia
militis dimissis nec Romae, neque ubi Imperator degit,
morari licet. Simile lib. 12. Codicis tit. 35. const. 3. et
lib. 38. tit. 1. cap. 8. et lib. 48. tit. 22. dig. 19. Qui tamen
Senatu motus est, capitis deminutionem ex eo non su-
stinet, sed et Romae ei morari licet: hoc enim Severus
et Antoninus permiserunt, ut lib. 1. tit. 9. dig. 3.

11) vel ubi Imperator est] Nam suspicio est
de eo, quia miles est, ne Romae degens aliquid molia-
tur contra Principem, aut eminus constitutus Princi-
pem, qui eum militia solvit, vulneret et occidat.

Eis enim duntaxat Principem intueri licet, qui Ro-
manum ingredi possunt, ut lib. 60. tit. 54. cap. 19. them. 1.

12) scena est] Stephani. Ait Praetor: Qui in
scenam prodierit, infamis est. Scena autem est, ut ait
Labeo, quae quolibet loco, ubi quis ludorum faciendo-
rum causa consistat moveaturve, spectaculum sui pae-
biturus iis, qui convenerunt, posita sit, sive in publico,
sive in privato loco, sive in vico, si modo in illum lo-
cum passim et nullo prohibente homines ingrediantur.

ο) Syn. p. 229. ita §. 5. exhibet: "Οὐτοι πάντες οἱ διὰ πόρον εἰς ἀγῶνα κατιόντες ἀτιμοὶ εἰσοιν, καὶ οἱ διὰ φιλοτιμίαν ἐπὶ σκηνῆς προσιόντες. Εστὶ δὲ σκηνή, ἐνθα τις ἵσταται ἡ κινεῖται, παιδικὴν ἐπιδεικνύμενος τέχνην. Cum textu Basilicorum con-
veniunt, quae leguntur apud Phot. Nomocan. Tit. XIII. cap. 21. in Voelli Bibl. Iur. Can. T. II. p. 1123. Blastares Syntagm.
Alphab. lit. Θ. cap. 1. in Beveregii Synod. T. II. P. II. p. 143. argumentum huius loci ita reddit: δὲ νόμος ἀτιμος
ἥνεται πάντας τοὺς διὰ πόρον εἰς ἀγῶνα κατιόντας, καὶ τοὺς διὰ φιλοτιμίας ἐπὶ σκηνῆς προσιόντας. π) Phot. addit ἡ σκη-
νήται. q) Phot. σκηνῆς. r) Phot. hic ponit τόπῳ, anteā omittit. s) Phot. ἄνθρωποι χύδην omissio articulo oī. t) Phot.
δέ. u) Phot. σκηνῆς. v) Fabr. in marg. addit: κευμένη ἔστιν.

τοιν δε εἰς σκηνὴν προελθῶν. ἐκείνους γάρ ἀτίμους εἶναι Πέγασος τε καὶ Νέφρος φυσίν, οἵτινες κέφονται ἔνεκα εἰς τοὺς ἐπὶ σκηνῆς ἄγόντας κατέρχονται, καὶ πάντας τοὺς διά τι ἔπαθλον τοι μισθὸν εἰς σκηνὴν προΐοντας· τούτους, τότε δὲ σκηνὴν κατιών αἰτιοῦται, ὅταν κάριν τυὸς ἄθλου ἡ φιλοκείας διὰ μισθὸν ἐπὶ σκηνὴν, ὡς εἴπον, κατέρχεται. [Sch. d. II. 606. sq.]

ἄτιμοι γάρ εἰσι πάντες] Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἀνάγνωσθι περὶ ὄφηλκων βιβ. β. τοῦ κώδικος τιτ. ια. διατ. κα. οὗτοι γάρ οὐκ ἀτίμοινται. καὶ περὶ στρατιωτῶν βιβ. μη. ιι. διγ. ιδ. ἵτοι βιβ. ξ. τιτ. γα. κεφ. ιδ. δὲ μὲν γάρ συγγνώσκεται, δὲ δὲ στρατιώτης καὶ φυγῶν^{w)} τιμωρεῖται. [Sch. e. II. 606.]

γ'. Γαι. x) 'Ογ) μισθώσας ἑαυτὸν εἰς παιγνικὴν^{z)} τέχνην καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος οὐκ ἀτίμοινται.

δ) μισθώσας ἁευτόν] Κυριλλού. Εξ αὐτοῦ μόνου τοῦ λαβεῖν^{a)} οὐκ ἀτίμοινται. [Sch. f. II. 606.]

Οἱ μέντοι τὰς οἰκείας μισθώσας ὀπέρας, ἐφ' ὃ προελθεῖν τέχνης ἔνεκα παιγνικῆς, καὶ μὴ προελθῶν οὐκ ἀτίμοινται, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὰς οἰκείας ἔμιθωσεν ὀπέρας· ἐπειδὴ οὐκ οὔτως θεῖν αὐστρόν, ὡς τὸ θηριομαχίσσων. ὁ γάρ ἐπὶ μισθῷ τοῦτο ποιεῖ ὑποχρέεντος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὰς οἰκείας μισθώσας ὀπέρας ἀτίμοινται, καὶ μὴ θηριομαχήσῃ, ὡς ἔγνως ἐν τῷ προλαβοῦντι τι. διγ. ια. θεμ. ε. [Sch. f. II. 606.]

Ἐν τοῖς ἀμαρτήμασι τῆς παιζέως ἀποδοχῇ σκοπεῖται, ὡς βιβ. β. τιτ. γ. κεφ. οιβ. θεμ. γ. καὶ βιβ. νη. τιτ. ιβ. κεφ. γγ. ἀπὸ διαθέσεως γάρ καὶ μόνης εἰ μὴ καὶ ἀποτελεσμα γένηται, οὐδεὶς ἐνέχεται, ὡς βιβ. β. τιτ. γ. κεφ. οθ. καὶ βιβ. θ. τιτ. η. κεφ. ιε. καὶ βιβ. μη. τιτ. ζ. κεφ. λγ. καὶ βιβ. λε. τιτ. ια. κεφ. ιξ. θεμ. γ. ὁ μισθώσας οὐκ ἑαυτὸν ἐπὶ τῷ θηριομαχήσων, ἀτίμοινται, καὶ οὐκ ἔθηριομαχήσεν, ἐπειδὴ καὶ ἀποτελεσμα συναπαντεῖται τῆς διαθέσεως αὐτοῦ τούτῳ ἀντὸν τὸ μισθὸν λαβεῖν ὑπέρ τοῦ θηριομαχήσαι. εἰ γάρ μόνον ἡβούληθῇ τούτῳ, οὐκ ἔμιθωσε δὲ οὔτων, οὐκ ὡς ητιμώθῃ διὰ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ μόνης. ὁ δὲ μισθώσας ἑαυτὸν εἰς παιγνικὴν τέχνην καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος οὐκ ἀτίμοινται, καὶ τοῦ ἀποδοχοῦ εἰς τὸν θηριομαχίσσων τοῦτο ἐργον ἐπίγειον τὴν οἰκείαν. Θηριομαχοῦντος γάρ καὶ βασιλεῖς καὶ στρατιώτας, τὴν οἰκείαν γεννιούτητα ἐπιδικαίωμενοι. ὥστε οὐχ ἀπλῶς τὸ θηριομαχέν, ἀλλὰ τὸ διὰ κέρδος ἐπίκρισον ἔστιν. ἐπεὶ οὐκ τοῦδε οὔτως ἔστιν, εἰκότως δὲ μισθώσας ἑαυτὸν, καὶ μὴ θηριομαχήσῃ, ἀτίμοινται. ὁ γάρ σκοπος ἔστι τὸ τιμωρούμενον ἐπὶ θηριομαχίᾳ, καὶ οὐδὲ μισθὼν λαβοῦν ἐπὶ τῷ θηριομαχήσαι, προφανῶς ἑαυτὸν ἐξόδωσιν εἰς θάνατον. ὁ δὲ της ἑαυτὸν οὐτημίας μὴ φευσαμένος πῶς ἄλλου φεύσεται; οὐ δέ μισθὸν λαβοῦν ἐπὶ τῷ παιγνικὴν τέχνην καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος οὐκ ἀτίμοινται. τὸ δὲ ἐν τῷ ε. θεμ. οὐτῶν αὐτοῖς εξεῖται λέγει· οὐ μισθώσας ἑαυτὸν εἰς τὸ θηριομαχίσαι αἰτιοῦται καὶ καταλείψεις τούτῳ ἐπιστρέφεις καθεται. δοκεῖ ἐναγκαῖς εἶναι πολλὴ βρ. γ. τιτ. ια. διγ. α. θεμ. ε. καὶ ἐν τῷ κεφαλιώ γ. τούτον τοῦ^{b)} τιτ. κεφ. δ. τὶ μὲν γάρ παρὸν οὐτοῖς φησιν· ὁ μισθώσας ἑαυτὸν εἰς παιγνικὴν τέχνην καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος οὐκ ἀτίμοινται. τὸ δὲ ἐν τῷ ε. θεμ. οὐτῶν αὐτοῖς εξεῖται λέγει· οὐ μισθώσας ἑαυτὸν εἰς τὸ θηριομαχίσαι αἰτιοῦται καὶ μὴ θηριομαχήσῃ· οὐ μηδὲ θηριομαχήσας ἄνευ μισθοῦ ἐπιδειξεως κάριν ἀθρείας. ἀξιον οὐν ἐταῦθι ἀποδοχήσαι, πῶς ἐκεὶ μὲν δὲ μισθώσας εἰς παιγνικὴν τέχνην, εἰ μὴ καὶ τὸ ἐργον προάξει, τῷτε οἰκείᾳ οὐκ ἐπιστρέψει· ἐπὶ δὲ της θηριομαχίσαι αἰτιοῦται τὸ τούτῳ τὸ καταδέσσαθαι λαβεῖν μισθὸν καὶ κάρις ἐργον θηριομαχήσαι αἰτιοῦται συμφωνουστα; ἔδει γάρ η κακταῦθι τὸν σκοπὸν ἀεύθυνον εἶναι, η κακεῖσθαι τὸν μισθώσαντα εἰς παιγνικὴν τέχνην ἐκ μόνου τοῦ σκοποῦ ἀτίμοινται. Λόγις. Τινα τῶν παιγνιάτων αὐτὰ καθ' αὐτά εἰσιν ἐπίφογοι, ὡς περ πάλιν εἰσὶ τινα ἀφ' ἑαυτῶν μὲν μηδένα φογον ἀποτελοῦνται· τὸ δὲ τοιωδὲ η τοιωδε χρήσασθαι τούτους, ἐπαίνους η ψόγους τοῖς κρησαμέ-

Serva, quod dixi, infamem esse eum, qui in scenam prodierit: eos enim infamies esse dicunt Pegasus et Nerva, qui quaestus causa in scenica certamina descedunt, et omnes, qui propter praemium quoddam sive mercedem in scenam prodeunt: hoc est, tunc qui in scenam descendit, infamis efficitur, cum pugnae vel certaminis alicuius causa propter mercedem in scenam, ut dixi, descendit.

13) famosi enim omnes sunt] Enantiophanis. Lege de minoribus lib. 2. Codicis, tit. 11. const. 21. Hi enim infamia non notantur. Et de militibus lib. 48. tit. 19. dig. 14. sive lib. 60. tit. 51. cap. 14. Illi enim ignorantur, miles autem capite punitur.

III. Gai. Qui se locavit¹⁾ artis ludicrae causa, L. 3.
D. III. 2.

1) qui se locavit] Cyrilli. Ex hoc solo, quod mercedem acceperit, non notatur.

Qui tamen operas suas locavit, ut prodiret artis ludicrae causa, nec prodiit, non notatur, licet in hoc operas locaverit: quia ea res ita turpis non est, sicut cum bestiis depugnare. Nam qui pro mercede id facere promisit, et in hoc operas suas locavit, notatur, licet non depugnaverit, ut didicisti titulo praecedente dig. I. them. 5.

In delictis facti ratihabitio spectatur, ut lib. 2. tit. 3. cap. 152. them. 3. et lib. 58. tit. 12. cap. 53. Nam ex sola affectione, nisi effectus sequatur, nemo tenetur, ut lib. 2. tit. 3. cap. 79. et lib. 9. tit. 8. cap. 15. et lib. 48. tit. 7. cap. 33. et lib. 35. tit. 11. cap. 26. them. 3. Qui igitur se locavit, ut cum bestiis depugnaret, notatur, licet non depugnaverit, quia hoc ipsum, quod mercedem accepit, ut cum bestiis depugnaret, effectum cum affectione eius coniunctum ostendit. Nam si id dunataxat voluerit, nec se ipsum locaverit, per solam affectionem non notabitur. Qui autem se locavit artis ludicrae causa, nec prodiit, non notatur, licet se ipsum locaverit: neque enim effectus hoc est: sed in arte ludicra factum quoque infamiam irrogat, nec vero propositum. Et id manifestum fit ex eo, quod infamia notatur is, qui artem ludicram praemii causa exercuit. In eo autem, qui cum bestiis depugnavit, factum non irrogat infamiam: nam Principes quoque et milites strenuitatem suam ostendentes cum bestiis depugnant. Itaque non simpliciter depugnare, sed propter quaestum, vituperatione dignum est. Quoniam igitur hoc ita est, merito qui se ipsum locavit, notatur, licet non depugnaverit. Nam in deputatione cum bestiis propositum est, quod punitur, et quia qui mercedem accepit, ut cum bestiis depugnaret, aperte se morti dedit. Qui autem saluti sua non parcit, quemadmodum alienae parcat? Qui vero mercedem accepit, ut artem ludicram ostenderet, vituperatione dignus est et reprehendens, utpote dishonestum quid facturus: et quod id deseruerit, laude dignus iudicatur. Valde invicem pugnare videntur lib. 3. tit. 1. dig. 1. them. 5. et cap. 3. hui. tit. Hoc enim capite dicitur: Qui se locavit ad artem ludicram, eamque non fecit, non notatur. Thema autem 5. ad verbum ita ait: Qui se ipsum locavit, ut cum bestiis depugnaret, notatur, quamvis non depugnaverit: nec vero qui cum bestiis pugnat sine mercede virtutis ostendenda causa. Quaerit igitur hoc loco potest, quomodo hic, qui operas suas locavit ad artem ludicram, si opus non fecerit, infamia non afficiatur: in depugnando autem cum bestiis hoc ipsum, quod mercedem accepit, etiam si factum pugnae secutum non sit, ei, qui pepigit, infamiam irroget? Vel enim hoc easu propositum culpa carere debebat, vel qui artis ludicrae causa se locavit, ex solo proposito infamia notari. Solutio. Quaedam res per sese ipsae sunt repre-

w) Fabr. in marg. pro καὶ φυγῶν emendat κεφαλικῶς. x) L. 3. D. h. t. legitur in Phot. Nomocan. Tit. XIII. cap. 21. in Voelli Bibl. Iur. Can. T. II. p. 1124. et apud Blastarem l. l. in Beveregii Synod. l. l. p. 143. Adduntur a Photio plura, quae neque in Digestis, neque in Basilicis leguntur. y) Phot. addit δε. z) Blast. παιγνίων habet pro παιγνικήν. a) Fabr. in marg. addit μισθόν. b) Fabr. in marg. καὶ οὐκ ἔστιν. bb) τοῦ addidi, quod deest apud Fabr.

νοις περιποιεῖ. αὐτίκα τὸ θηριομαχεῖν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ οὐδὲν ἔχει τὸ ἐπίφογον· εἰ γάρ τις κάμιν ἀνδρείας καὶ τῆς περὶ τὰ σποσιωτικὰ φιλοτιμίας καρήσηται τούτῳ, ἐπιτινων ἄξιος δὲ αὐτῷ· ὥστε τὸ πάλιν ὃ διὸ μισθὼν τοῦτο ποιήσας, καὶ διὰ χρονίου λῆψιν τοῦ οἰκείου καταφορήσας ἀξιώματος, ἀξέλως ἐπίφογος· ἐπεὶ τούτην ταῦθ' οὐτῷ προτεθεωρήσαμεν, ἴδωμεν, εἴ δοκεῖ ποιεῖν ὁμοφορεῖσος τοῖς κεφαλαῖσι εὐφυῆς καὶ τῆς νόμων ἄξιος μεγαλονοίας ὁ σκοπὸς ἀναφιένεται. καλῶς τὸν μισθώσαντις ἑαυτὸν εἰς παιγνικὴν τέχνην καὶ μὴ ἐπιδειξάμενον ἄτιμονθατις ἀπηγόρευσεν ὁ νόμος· ἐπειδὴ τὸ ἔργον αὐτὸν ἔτιντις ἐπίφογον καὶ ἀτιμοποιὸν, καὶ οὐχὶ τὸ λαβεῖν μισθὸν. ἔχει μὲν γάρ τινα κάκεντο μέμψιν τὸ ἀπλῶς κατανεῦσαι, οὐ μὴ τοσαντήρ, ὅσον τὸ ποιέν τὸ ἔργον τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἰδοι τις· πολλάκις γάρ κατανεῦσονταν ἀνθρώποι πλέψαι, φονεύσαι, τούτῳ δὲ ἔργον μὴ κατατολμήσαντες, οὐ κατανοῦται κλοπῆς, ἡ φόνου. οὐ γάρ ἀν κρίνῃ τις φόνου τοῦ φονικοῦ ἐν μόνον τοῦ βούλεσθαι. ἐπειδὲ δὲ ἔστιν ἐπὶ τῆς θηριομαχίας, αὐτὸ γάρ ἔργον, ὡς ἐμάθομεν, οὐκ ἔστιν ἐπίφογον· ὅταν δὲ τις ἑαυτὸν προδῷ χάριν τῶν κορημάτων, καὶ λαβεῖν συμφωνήσῃ μισθὸν ἐπὶ τὸ θηριομαχῆσαι, δοκεῖ δὲ τοιούτοις τῇ μὲν τῆς ψυχῆς ἀπότολμα προσιδεῖν θηριομαχῆσαι ζῆδη, καὶ διὰ κορημάτων ἔργοις ἑαυτὸν προσιδούνται. τὸ ἔργον δὲ καταταλπεῖν τῇ τοῦ σωματος δειλωδῶν. ὡστὲ ἐκόν μὲν ἐμίσθωσεν ἑαυτὸν εἰς τὸ θηριομαχῆσαι, ἀκαν δὲ τὸ ἔργον οὐκ ἐπεδεῖξατο. πῶς οὖν ὃ τοιοῦτος οὐκ ἀν εἰλήσιος ἀτιμᾶς; ἄλλως τε, ἐπεὶ μὴ αὐτῷ τῆς θηριομαχίας τὸ ἔργον, ἄλλο διακοπὸς ἀτιμᾶς, ὅτε τὸ ἀτιμῶν πληρωσάς, ἀτιμᾶς ἀν εἰκότως τυγχάνῃ. ἐπεὶ ἔων τὸ τοιοῦτον είσαντες ὁ νομοθέτης ἔτυμον, ἐκατέτο ἀν εἰς μαρτυρίαν, καὶ προσίμους ἐποίει τὰς καθ' ἔτερον ὅμολογίας. ὁ μὲν γάρ μισθώσας ἑαυτὸν εἰς παιγνικὴν τέχνην, καὶ μὴ ἐπιδειξάμενος, ἵνως ἀν μισθὸν μαρτυρίαν, κατανεύσοντα ποτέ, οὐκ οὖν δὲ τελέσας τὴν μαρτυρίαν, ἄλλο ἔκοψ αποστήσει πρὸς τὸ ἔργον· ὃ δὲ ἐκόν ἑαυτὸν μὲν μισθώσας εἰς τὸ θηριομαχῆσαι, ἀκαν δὲ ὑπὸ τῆς σωματικῆς πτοίας ἀνυκασθεῖς μιθηριομαχῆσαι, οὗτος πωλήσει μὲν τὴν ἑαυτὸν μαρτυρίαν προσθύμως, προσθυμάτερος δὲ μαρτυρήσει· οὐ γάρ ἔξει τὸν προφανῆ κίνδυνον, φόρον αὐτῷ ἐπισείστη.

[Sch. f. II. 606 — 608.]

L. 4. pr. δ'. Οὐλπ. Οὐλπεις^{c)} ἔστι^{d)} παιγνικὴ τέχνη, οὐδὲ §. 1. ἀτιμοποιὸς ἡ τῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν λεγόντων ἐν τοῖς D. III. 2. Ὄλυμπίοις τὰ ἐνθύρια, καὶ τῶν ἐν ἔστιστῷ ἀγωνιζομένων, καὶ τῶν ἡνιόχων, καὶ τῶν ἄλλων ἐπουρογόντων ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀγῶσι^{e)}, καὶ τῶν ἡσιγόντων ὕδωρ τοὺς ἴππους^{ee)}, καὶ τῶν βραβευτῶν.

ἡ τῶν ἀθλητῶν] Τὰ μὲν οὖν εἰδημένα χώραν ἔχεται τοιούτων ἐπὶ τῶν ἄλλων, οὓς τέχνης ἔνεκα παιγνικῆς κατέχονται εἰς οὐκέτι. τοὺς μέντοι ἀθλητὰς οὐδεὶς ἀν εἴποι ἀτιμῶς εἶναι· βιοτούτις γάρ κανον καὶ οὐ τέχνης ἔνεκα παιγνικῆς ἀγωνίζονται. καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντες οὐτῷ τοιμέσονται, ὅτεο καὶ λυστεκές ἔστον, ὅτι οὗτοι οἱ θυμέλιοι, τουτούτοις οἱ τὰ ἐνθύρια λέγοντες ἐν τοῖς Ὄλυμπίοις, οὗτοι οἱ ἔστιστοι, τουτούτοις οἱ ἐν ἔστιστῳ ἀγωνιζομένοι, πάνται τυχόν καὶ τραγῳδοί, καὶ οὖσι τοιοῦτοι· οὗτοι οἱ ἡνιόχοι. ὥδη δέ, ὅτι ἐν τῷ ιδ. βιβλίῳ τίτλον α'. διγ. μ. ητοι βιβ. ιδ. τιτ. η. τινὲς ἐσπειριαστοτο, ὅτι δύναται καὶ δύοντος γενέθαι ἡνιόχος, καὶ δοχηστής, καὶ τοι δύοντος ἐν ἴσῳ ἀγώνι οὐ δύναται ἀγωνίζεσθαι, ὡς κεῖται βιβ. θ'. τιτ. α'. διγ. ζ. θεμ. γ'. ητοι βιβ. ξ. τιτ. γ. κεφ. ζ. μὴ ἐντεῦθεν οὖν εἴτης, ὅτι οἱ ἡνιόχοι ἀτιμοὶ εἰσιν, ὡς μὴ δοκοῦντες ἐν ἱερῷ ἀγωνίζονται· τὸ γάρ οὐτῷ τέχνης εἰσηγμένοις· ἀλλὰ τὴν τοιαύτην λύσιν ἀντιθέσεως εἰπεῖ, οὐ δύδαχθήσαντα μὲν οἰκέτης ἡνιόχοις οὐ κωλύεται, τὰ δὲ τῆς τοιαύτης τέχνης ἐν ἱερῷ ἡ δημοσιῶν ἀγῶνι ἐπιδεκνυθαι οὐ συγκεχωρηται. διὸ τοῦτο δὲ οὐ λέγω τα τοιαῦτα καὶ περὶ τῶν ὁρχηστῶν, ἐπειδὴ οἰδας,

hendenda, sicut vice versa quaedam sunt, quae ex se quidem nullam reprehensionem efficiunt, quarum autem usus vel hoc vel alio modo comparatus laudes vel vituperationem utentibus fert. Ecce depugnare cum bestiis ipsum per se nihil habet vituperio dignum: si quis enim virtutis et studii rei militaris causa hoc fecerit, vir laude dignus est: sicut rursus qui mercedis causa hoc fecit, quique ut aurum acciperet, honorem suum contempsit, merito reprehendendus est. Cum igitur haec ante consideraverimus, videamus, an quodammodo videatur industrius in utroque capite, et legum magnanimitate dignum propositum appareat. Eum, qui se artis ludicrae causa locavit, nec prodiit, notari lex recte prohibuit: hic enim factum ipsum reprehensione dignum est et famosum, non etiam quod mercedem accepit. Nam habet quidem in se illud quoque reprehensionem quandam, quod simpliciter consenserit, non tantam autem, quantam ipsum factum. Hoc autem et in aliis quis observaverit: plerumque enim annunt homines, ut furum vel caedem faciant, quod autem rem non audeant perficere, furti vel caedis non damnantur. Non enim caedis quis aliquem damnaverit ex sola voluntate. Aliud autem est in pugna cum bestiis. Nam ipsum factum, ut didicimus, reprehendendum non est: cum autem quis se ipsum prodiderit pecuniae causa, et pactus fuerit de mercede accipienda, ut cum bestiis depugnaret, eiusmodi homo absurdo animi proposito videtur iam depugnasse, et propter pecuniam bestiis se proddidisse, opus autem deseruisse corporis ignavia. Itaque volens quidem se ipsum locavit, ut cum bestiis depugnaret, opus autem invitus non ostendit. Qua ratione igitur talis homo infamia dignus non erit? Ad haec, quia non bestiarum pugna, sed propositum infamiam irrogat, qui id, quod infamiam irrogat, fecit, merito infamis efficitur. Praeterea si legislator eiusmodi homini infamiam non irrogasset, ad testimonium admitteretur, et venales adversus alium confessiones faceret. Nam qui se locavit ad artem ludicram, nec prodiit, fortasse pro mercede testimonium dicere annuet, nec tamen testimonium reapse prohibebit, sed sponte a facto abstinebit. Qui autem volens se ipsum locavit, ut cum bestiis depugnaret, invitus autem pae timore corporali coactus est non pugnare, testimonium suum libenter quidem vendet, libentius autem testimonium dicet: neque enim manifestum periculum habebit, quod terrorem ei incautiat.

IV. Ulp. Non est ars ludicra, neque famosa ars athletarum¹⁾, neque eorum, qui in Olympiis enthyria dicunt, neque eorum, qui in xysto exerceuntur, neque agitatorum²⁾, neque eorum, qui alias certaminibus sacris deserviunt, neque eorum, qui aquam equis spargunt, nec designatorum.

1) ars athletarum] Quae igitur dicta sunt, locum habeant in aliis, qui artis ludicrae causa in scenam prodeunt. Athletas tamen nemo dixerit infames esse: virtutis enim causa, non artis ludicrae gratia certant. Et ut uno verbo dicam, ita omnes opinantur, quod et utile est, nec thymelicos, id est, qui enthyria dicunt in ludis Olympicis, nec xysticos, id est, in xysto certantes, puta pugiles et tragoeidos, et his similes infamia notari: neque agitatores. Scias autem, lib. 19. tit. 1. dig. 43. sive lib. 19. tit. 8. quodammodo adnotasse, servum quoque fieri posse agitatorem et saltatorem, quamvis servus in sacro certamine certare non possit, ut possum est lib. 9. tit. 1. dig. 7. them. 3. sive lib. 60. tit. 3. cap. 7. Ne igitur ex eo dixeris, agitatores infames esse, quod non videantur in sacro certamine certare: hoc enim pugnare cum his, quae in hocce digesto dicuntur: sed huius obiectionis solvendae gratia dicas, servum quidem ag tandi artem discere non prohiberi, quae autem huius artis sunt, in sacro vel publico certamine facere ei permisum non esse. Neque ideo eadem dico

c) L. 4. pr. §. 1. exhibentur in Phot. Nomocan. tit. XIII. cap. 21. in Voelli Bibl. Iur. Can. T. II. p. 1124. et in Syn. p. 229. d) δὲ addunt Phot. et Syn. e) Usque ad ἀγῶσι pr. L. 4. exhibet Syn. ee) Phot. τοῖς ἴπποις. f) Supple ἀτιμοὶ εἰστι.

ὅτι ἐν τῷ α'. διγ. ἐν αὐτοῖς τοῖς πραιτώρος δόμασιν εἴπομεν, αἴματον εἶναι τὸν προνοντιματεύσατα τῷ οὐρχηστῇ μέλλοντι ἐπιδείχνυσθαι. καίτοι εἰ ἡ ἵερος ἄγαν ὁ τῶν οὐρχηστῶν, οὐκ ἥτιμοντο. ἔγνως γὰρ ἐν τῷ παρόντι διγέστω, ότι οὐδεὶς τῶν ὑπηρετούμενος τοὺς ἐν ἵεροῖς ἀγάντοις ἀγονιζομένοις ἀτιμοῦται, οὐτε οἱ λοιποὶ ὑπηρέται, οὐτε οἱ τοῖς ἵεροῖς ἀγάντοις θύμῳ, οὐτε οἱ λοιποὶ ὑπηρέται τῶν ἐν τοῖς ἵεροῖς ἀγάντοις θύμῳ δουλεύοντας ἀτιμοῦται. τοὺς δὲ βραβεύτας ἴδιωτερον μὴ ποιεῖν τέχνην παιγνικήν ὁ Κέλεος φρονί, ἐπειδὴ ὑπηρεσίαν καὶ^{ff}) τέχνην παιγνικήν ἐν τοῖς ἵεροῖς ἀγάντοις πληρούσιν. ὡςτε οὐμείωσαι καὶ τὸν τοιούτον τρόπον^{g)}, ἤτοι τὸ εἶναι βραβεύτην ὁ βασιλεὺς ἀτι μεγάλου φιλοτιμεῖται εὐεργετήματος. [Sch. g. II. 608. sq.]

* αὶ τῷ ν ἦν οὐχιν] Τοῦ Ἐγαντιοφανοῦς. ἐν τῷ α'. βιβ. τοῦ καθίκος τιτ. μα'. διατ. δ'. ἡτοι βιβ. ιδ'. τιτ. λξ'. τὸν ἥριον τοὺς ἀτιμοὺς συναριθμεῖται. φρονί γάρ, ὅτι ἐν δημοσίᾳ στοᾶς, ἡ πλησίον βασιλικῶν εἰκόνων, ἡ ἐν ἐπισήμῳ τοποῖς τῆς πόλεως οὐ δεῖ μίμον, ἡ ἥριον, ἡ οὐρχηστῶν, ἡ ἔτιδρα προσώπων ασέμνων εἰκόνος ανατιθεούσαι, ἀλλὰ ἐν ταῖς^{b)} εἰσόδοις τοῦ ἱππικοῦ, ἡ τοῖς προσκυρίοις τοῦ θεάτρου, καὶ δούλοι δύνανται τὴν ἥριον εἰδέναι, ὡς βιβ. ιθ'. τιτ. α'. διγ. ζ'. τὸ αὐτὸν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀγάνων. [Sch. h. II. 609.]

Προαιγνώσ^{c)} ἐστιν ὁ πόρον τοιοῦτον^{d)} ἀπὸ δούλων ἡ ἐλευθέρων ποιούμενος, εἴτε πρωτοτύπως τοῦτο πραγματεύεται, εἴτε προσχήματι πραγματεῖται ἐτέρας ἔχει τὰ^{e)} τοιαῦτα πρόσωπα, τυχὸν^{f)} ὡς κάπηλος, ἡ πανδοχένς, ἡ βαλανεύς. καὶ ὁ γενόμενος ἐν δουλείᾳ προαιγνώσ^{c)} ἀτιμοῦται μετὰ τὸ ἐλευθερωθῆναι.

Προαιγνώσ^{c)} ἐστιν] Σιεφάνου. Λέγει ὁ πραιτώρ^{g)} ἀπιμός ἐστι καὶ ἐ λεοντίνιον ποιησας, τοῦτ' ἐστιν ὁ προγροβούσκος. προγροβούσκος δὲ εἶναι νομίζεται ὁ ἔχων ἀνδράποδα κονιστον τοιούτοις πόρον ἐκ τοῦ οἰκείου σώματος περιποιοῦντα, ἡ ἔτερα σώματα, καὶ δὲ ἐλευθέρων γάρ σώματα τὸν τοιούτον πόρον ἐγγυμνάζων ἐν τοιαύτῃ ἐντὸν αὐτῷ, τοῦτ' ἐστι, λεοντίνιον ποιεῖται καὶ ἀτιμοῦται· εἴτε δὲ^{h)} πρωτοτύπως τὴν τοιαύτην ἀποτοποίησιν μετεόρχεται, εἴτε καὶ ἐ προσθήκῃ τε καὶ ἐ προσχήματι ἀλλῆς τυνὸς ἐπιτιθενεταις τοῦτο πράτει. τί γάρ ὅτι καπηλος ἡν, ἡ πανδοχένς, καὶ προσφατει τῆς ὑπερηφέσεως τοῦ καπηλοῦ ἡ τοῦ πανδοχέων σώματον εἰσέπειται τοῦτον ἀνδράποδα, ἡ ἐλευθέρησα σώματα πόρον αὐτῷ περιποιοῦντα ἐκ πορείας· εἴτε βαλανεύς γ, εἴτε καμψώματος, ὡς δὲ τοι γίνεται τὸν ἐπαγχών, πόρος τὸ φυλάττειν τὴν ἐσθῆτα τῶν λουούμινων, ἀνδράποδα ἔχων μινθοθέντα ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἡτοι τῷ βαλανείῳ, τὴν τοιαῦτην ἀποτοποίησιν πρόσωπον, ἡ χηρος σεμνῶς ζώσαν, εἰς τὸ ἥμινον δημευον ἐπέγνων τῆς περιουσίας αὐτοῦ· εἰ δὲ ἐντελής ἐστι, μετὰ τὸ βασανώσαι αὐτοῦ τὸ σώμα ἐξόφιστον αὐτὸν ποιει. ὑποκείται οὖν, ὡς εἰρηται, ὁ προγροβούσκος τῷ Ιουλίῳ δὲ ἀδοντέρως καὶ ποιηῇ τοιεστον ἀτιμοῦται. δὲⁱ⁾ Πομπώνιος φρονί, οὐτι, καὶ οἰκεῖται ὡν πεκονιανα (ἔχων^{mm)}) ἀνδράποδα πόρον αὐτῷ περιποιοῦμενα, ἀτιμοῦται μετὰ τὴν ἐλευθερίαν, τοῦτ' ἐστιν, ἐνν ἐλευθερωθῆ. δοῦλος γάρ ὡν ἀπροσωπόν τοιούτοις εἰστι, καὶ περιττὸν περὶ ατιμάς εἰπειν. μη ἐγνωτιθῆ δὲ σοι τὸ κείμενον ἐν τῷ παρατελευταί τον παρόντος τιτ. διγ. ἀλλ ἀναγνωθι τὴν ἐκεῖνη γενομένην ἐφώτησιν τε καὶ ἀποκρισιν. [Sch. i. II. 609. sq.]

Τοῦ Ἀνωνύμου. Φροντίζει ὁ ἐπαρχος τοῦ μὴ προστῆναι ἀνδράποδα, ὡς βιβ. α'. τιτ. ιβ'. διγ. α'. θεμ. δ'. ἀνάγνωσθι καὶ τὴν περὶ τῶν προγροβούσκων γερασαν, ἤτοι βιβ. ξ. τιτ. λη'. καὶ τὴν ζ'. καὶ ζ. διατ. τοῦ μα'. τιτ. τοῦ α'. βιβ. τοῦ καθίκος. [Sch. i. II. 610.]

Τοῦ Ἐγαντιοφανοῦς. Αἱ τοιαῦται εἰς ἐλευθερίαν ἀναπάζονται, ὡς βιβ. α'. τοῦ καθίκος τιτ. δ'. διατ. ιδ'. [Sch. i. II. 610.]

*Ο τοιοῦτος, ὡς φησιν ἡ διάταξις ἡ κειμένη ἐν τῷ λη'. τιτ.

^{ff)} Addε μη. ^{g)} Fabr. in marg. τόπον. ^{h)} Fabr. τοῖς. ⁱ⁾ §. 2. 3. L. 4. exhibentur a Phot. Nomocan. Tit. XIII. cap. 21. in Voelli Bibl. Iur. Can. T. II. p. 1124. ^{k)} Phot. αἰσχροῖν pro τοιοῦτον habet. ^{l)} τὰ Phot. Deest apud Fabr. ^{ll)} τυχὸν deest apud Phot. ^{m)} Lege δη. ^{mm)} Lege ζη.

de saltatoribus, quoniam nosti, dig. I. in ipsius Praetoris verbis nos dixisse, infamem esse eum, qui pronuntiavit saltatori spectaculum sui edituro. Atqui si saltatorum certamen sacrum esset, non notarentur. Didicisti enim in hoc digesto, nullum ex his, qui deserviunt his, qui in sacris certaminibus certant, infamia notari, neque agitatores, neque eos, qui aquam equis spargunt, ceterosque eorum ministros, qui sacris certaminibus deserunt, infames esse. Designatores autem specialiter artem ludicram non facere Celsus ait, quia ministerium et non artem judicram in sacris certaminibus implent. Itaque nota, locum istum, id est, ut quis designator sit, pro magno beneficio a Principe indulgeri.

2) ne que agitatorum] Enantiophanis. In lib. II. Codicis tit. 41. const. 4. seu libro 54. tit. 37. agitatem in honestis personis adnumerat. Ait enim, in publicis porticibus, vel iuxta imagines Principum, vel in locis insignibus civitatis mimorum, aut agitatorum, aut saltatorum, aut aliarum personarum in honestarum imagines collocari non oportere, sed in aditu circi, vel theatri proscenii. Et servi aurigationem scire possunt, ut lib. 19. tit. 1. dig. 7. Idemque de ceteris certaminibus.

Leno est³⁾), qui eiusmodi quaestum in servis L. 4. vel liberis hominibus exerceat, sive principaliter hanc §. 2. 3. negotiationem exerceat, sive alterius negotiationis obtentu eiusmodi personas habeat, puta ut caupo, vel stabularius, vel balneator. Et qui in servitate⁴⁾ lenocinium fecit⁵⁾, postquam libertatem adeptus est, famosus efficitur.

3) leno est] Stephani. Ait Praetor: Infamis est et qui lenocinium fecerit, hoc est leno. Leno autem esse creditur, qui mancipia habet quaestum corpore suo facientia, vel alia corpora. Nam et qui in libero corpore eiusmodi quaestum exerceat, in eadem causa est, hoc est, lenocinium facit et notatur: sive principaliter hanc flagitosam negotiationem exerceat, sive accessione et obtentu alterius cuiusdam professionis hoc faciat. Quid enim, si caupo fuit, vel stabularius, et obtentu ministerii cauponis vel stabularii quaestuaria habuit mancipia, vel libera corpora quaestum ei facientia ex scortatu: sive balneator fuerit, sive capsarios seruos, ut in quibusdam provinciis fit, ad custodienda vestimenta lavantium conductos, habeat in officina sive balneo, eiusmodi flagitosum negotium gerentes? Et hic quidem praeter eos, quos diximus, lenocini poena tenebitur. Leno autem et subiact legi Iuliae de adulteriis, quae lex capitalem poenam irrogat temeratoribus alienarum nuptiarum, et his, qui cum masculis libidinem exercent, et eis, qui virginem aut viduam honeste viventes stupraverunt, publicationem dimidia partis bonorum statuens: si autem humili sit, praeter coercionem corporis eum relegat. Subiactet igitur, ut dictum est, leno legi Iuliae de adulteriis, et poenae, id est, infamis efficitur. Pomponius autem ait, etiam si servus peculiaria mancipia habeat quaestum ei facientia, post libertatem eum notari, id est, si manumissus sit. Servus enim personam non habet, et supervacaneum est, de infamia loqui. Ne tamen obstet tibi, quod positum est dig. penultimo huius tituli. Sed lege factam ibi interrogationem et responsionem.

Innominati. Curat Praefectus urbi, ne mancipia prostituantur, ut lib. I. tit. 12. dig. 1. them. 4. Lege etiam Novellam de lenonibus, sive lib. 60. tit. 38. et const. 6. et 7. tit. 41. lib. 11. Codicis.

Enantiophanis. Tales in libertatem eripiuntur, ut lib. I. Codicis, tit. 4. const. 14.

Eiusmodi homo, ut ait constitutio, quae posita est

τοῦ ξ. βιβ. εὐτελῆς μὲν ὁν πρὸς τῷ τιμωρηθῆναι, καὶ μεταλλίζεται, ἥγουν ἐπερορίως ἔξοφεῖται. στρατεῖαν δὲ ἔχον ἡ ἑπιτῆρεμα σεμνόν, ἀπέλλαναι καὶ αὐτὸ σὺν τῇ οὐσίᾳ. [Sch. i. II. 610.]

ὅ γενόμενος ἐν δοντεῖς] Λύγηται βιβ. καὶ τιτ. τοῦ παφόντος διγ., καὶ ὅτι ἡ ἐν δοντεῖς πόδον ἐκ τοῦ σώματος ποιησαμένη οὐκ ἀτιμάζεται. οὐκ εἰσὶ δὲ ἐναπτία, ὡς φραγμὸν τερανός. εἰκότας γάρ δὲ μὲν ποροβοσκός οἰκεῖται οὐ συγγνωσκεται, ἀλλὰ ἀτιμοῦται μετὰ τὴν ἐλευθερίαν, οἷα δὴ περὶ ἐτέφερον σώματος ἡμαρτηκάς. ἡ δὲ πόδον ἐκ τοῦ οἰκείου σώματος ποιησαμένη συγγνωσκεται, οἷα δὴ περὶ τὸ οἰκεῖον σώματος ἡμαρτησασ φυσικῶς. οἶδας γάρ, ὅτι δεῖγμα τῆς φύσεως ἦτο τοῦ φυσικοῦ χρόνου, τοῦ ἄρρενος καὶ τῆς θήλεος ἡ συνάρφεια. ὥστε εἰ μὴ φυσικῶς, ἀλλὰ καθ' ἐτέφερον τρόπον ἡμαρτεται φύσις, ὅτε γέρη οἰκεῖται φυσικός, οὐ μὴ κατὰ γόνους ἔξεστιν ἀμαρτιανει εἰς τὸ σώμα τὸ ἑαυτῶν. [Sch. k. II. 610. sq.]

Μή ἐναγτιαθῇ δο τὸ κδ. κεφ. ἐκεῖ γάρ ἡ πόδον ποιησαμένη ἐν δοντεῖς ἐκ τοῦ οἰκείου σώματος συγγνωσκεται, οἷα δὴ περὶ τὸ οἰκείον ἡμαρτησασ σώμα. οἶδας γάρ, ὅτι δεῖγμα τοῦ φυσικοῦ χρόνου τοῦ ἄρρενος καὶ τῆς θήλεος ἡ συνάρφεια. ὥστε εἰ μὴ φυσικῶς, ἀλλὰ καθ' ἐτέφερον τρόπον ἡμαρτεται φύσις, τοῦ γέρη οἰκεῖται φυσικός, οὐ μὴ κατὰ γόνους ἔξεστιν ἀμαρτιανει εἰς τὸ σώμα τὸ ἑαυτῶν. [Sch. k. II. 611.]

προαγωγός] Θέεις γάρ, ὅτι πεκουλαμάτιας δούλας ἕπεις, καὶ εἰς τάντας ἐπλημμέλει τὸ τῆς ποροβοσκίας αὐσχον. [Sch. I. II. 611.]

L. 4. Ὁ συκοφάντης, δὲ καταδικασθῆ, ἀτιμοῦται.
§. 4. 5. καὶ ὁ τὴν ιδίαν ὑπόθεσιν προδιδοῦς καὶ τῷ ἀντιδίκῳ
D. III. 2. αὐτοῦ βοηθῶν· καὶ ὁ ιδίῳ ὀνόματι καταδικασθεῖς,
ἢ συμφωνήσας καὶ χοίματα δοὺς περὶ οἰλοπής, καὶ
περὶ ὑρπαγῆς πραγμάτων, καὶ περὶ ὑβρεως καὶ περὶ
δόλου, ἀτιμοῦται.

ὅ συκοφάντης] Ὁ ἐν πουβλίκῳ δηλογότι δικαστηρίῳ συκοφάντης τινὰ τότε ἀτιμοῦται, ὅτε κατηγορηθεὶς ἐπὶ συκοφαντίας, καταδικασθῆναι, οὔτε γάρ ὀφειται ἡ μεταξὺ ἐτέφερον τοῦ μονον συκοφαντία, οὔτε ὀφειται ἡ μεταξὺ ἐτέφερον ἐξεγεχθεῖνα ψῆφος, εἴτε δικαία εἴτε ἀδίκος, τὴν τοῦ ἐτέφερον βλάπτειν ἐπιτιμίαν, ὡς δὲ Παῦλος ἐν τῷ καθ. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. φρον. ἀτιμοῦται δὲ καὶ ὡς πραεβασικατω. πραεβασικατω δὲ λέγεται ὀνόματε βαριατω, ἡτοι ποικιλλόμενος, ὃς ἐν τῷ ἐναντιώ μέρει βοηθῶν τὰ τοῦ συνηγορουμένου δίκαια προδιδοῦται, τοῦτο ἔστιν ὁ βοηθῶν ἡ συνηγορών μέρει τοῦ ἀντιδίκου, προδιδοῦται τοῦ ιδίου πρόσωπην. ἡ δὲ τοιών προσηγορία παρηκται, παθώς γησι Λαβεών, ἀπὸ τῆς ποικιλῆς ἀγονίας ἡ τῆς φιλονεικίας· ὁ γάρ πραεβασικατωρ ἐξ ἐκτέφερον μέσους στιβάτων καὶ συνηγορεῖ. περὶ πραεβασικατωρος ὡς ὑγινοθει βιβ. μζ. τιτ. ιε'. διγ. α'. καὶ βιβ. μη. τιτ. ιε'. διγ. α'. καὶ βιβ. ν. τιτ. ιε'. διγ. αβ. [Sch. m. II. 611.]

ὅτε καταδικασθῇ] Κατηγόρητος καὶ αὐτοῦ δηλαδή τοῦ Τουρπιλλιαγείου δόγματος. τοῦτο γάρ ἔχει κάρισμα κατά τῶν συκοφατούντων ἐν δικαστηρίῳ ἐγκληματικό, ὡς βιβ. ξ. τιτ. α'. κεφ. ι. καὶ ιγ'. καὶ ἡ ἐκεῖνη παγκοροφή, ὡς καταστῶς καὶ ἡ ἐπιγραφή τοῦ ιε'. τιτ. τοῦ μη. βιβ. τῶν διγ. κεμένη ἐν τῷ ιε'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ ξ. βιβ. ἐκεῖθεν γάρ ἀχετηδικού ιε'. τιτ. ἔχων οὐτως· περὶ συγκλητου Τουρπιλλιαγείου καὶ περὶ ἐρένης συκοφαντῶν. [Sch. n. II. 611.]

Φησὶ, γάρ βιβ. ξ. τιτ. α'. κεφ. ι. δητῶς οὐτωσι· κατὰ τρεῖς τρόπους ἡ συκοφαντία γίνεται, καὶ τριπλῶς ἡ ἐπεξελεύσις. ἡ γάρ συκοφαντεῖ τις πλαισιῶς κατηγορηθεῖ, ἡ προδότης ἡ οἰκείας ὑπόθεσεως γίνεται, τὰ ἀληθῆ ἐγκλήματα κατηντον, ἡ φυγοδικεῖ, τελείως ἀναχωρᾶται τῆς δικῆς. οὐ πάντως δὲ συκοφάντης ἔστιν ὡς μη ἀποδεικνύς, ὥστε κατηγόρησθεν, ἀλλὰ ἐν τῇ κρίσι τοῦ δικαστοῦ ἔστιν μετά τὸ ἐλευθερώσωμα τὸν κατηγόροιμενον ἤτησαι περὶ τούτου. καὶ εἰ μὲν εὐφὼν αὐτὸν δικαιώω πλαισιῶτα εἴπῃ, οὐκ ἀπέδειξε, ἐφείσατο αὐτοῦ. ε δὲ εἶπη, ἐσυκοφάντης, κατεδικασεν αὐτὸν, καὶ μηδὲν εἴπῃ περὶ τῆς ποικιλῆς ἐπικολουθεῖ γάρ, ἡ μὲν γάρ τῆς ὑπόθεσεως ἤτησις ἐπιτετραπται τῷ δικαστῇ, οὐ μηρ ἡ τοῦ ρόμου ἐπεξελεύσις, εἰ δὲ εἶπῃ, προπετῶς ἐκεῖνης, οὐ ποιεῖ αὐτὸν συκοφάντην, οὐδὲ ποιητὴν ὑψηλότατην. [Sch. n. II. 612.]

τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν] Οὐχ ἡν αὐτὸ πρόσωπον οἰκείων ὀνόματι ἐκένησεν, ἀλλὰ ἡν προσώπου ἄλλου, δις συνήγορος τυ-

tit. 38. lib. 60. si humili sit, praeterquam quod torqueatur, et in metallum mittitur, vel exilio poenae damnatur. Si vero militiam habeat, aut dignitatem, eam cum bonis amittit.

4) qui in servitute] Dicitur libri et tituli praesentis dig. 24. mulierem, quae in servitute quaestum corpore fecerit, non notari. Contraria autem sunt, ut ait Stephanus. Nam merito servo, qui lenocinium exercet, non ignoscitur, sed post libertatem notatur, quod circa alienum corpus peccaverit. Ei autem, quae quaestum corpore suo fecit, ignoscitur, quod circa corpus suum naturaliter peccaverit. Scis enim, maris et feminae coniunctionem exemplum esse naturae sive iuris naturalis. Itaque si naturaliter non deliquerit, sed alio modo deliquerit, punitur: servis enim naturaliter, non adversus leges delinquere in corpus suum licet.

Ne obstet tibi cap. 24. Ibi enim ei, quae in servitute quaestum corpore suo fecit, ignoscitur, quod in corpus suum deliquerit. Nostri enim, maris et feminae coniunctionem exemplum esse iuris naturalis. Itaque si non naturaliter, sed alio modo deliquerit, non ignoscitur ei.

5) lenocinium fecit] Pone enim, eum peculiares ancillas habuisse, et in eas lenocinii probrum admissee.

Calumniator⁶⁾, si fuerit damnatus⁷⁾, notatur: et qui causam suam⁸⁾ prodit⁹⁾, et adversarium suum adiuvat: et qui suo nomine condemnatus pactusve est data pecunia¹⁰⁾ de furto¹¹⁾, et rapina, et iniuria, et dolo, notatur¹²⁾.

6) calumniator] Qui scilicet in publico iudicio aliquem calumniatus est, tunc infamis efficitur, cum calumniae accusatus damnatus fuerit: neque enim sufficit, ut notetur calumniatorem tantum fuisse, nec debet inter alios lata sententia, sive iusta, sive iniusta, alterius famam laedere, ut ait Paulus dig. 21. huius tituli. Notatur etiam praevaricator. Praevaricator autem dicitur quasi variator, qui in iuvanda diversa parte iura clientis sui prodit, id est, qui adiuvans vel patrocinium praebens parti adversarii, clientem suum prodit. Hoc autem nomen tractum est, ut ait Labeo, a varia certatione sive contentione: nam praevaricator ex utraque parte consistit et patrocinatur. De praevaricatore lege lib. 47. tit. 15. dig. 1. et lib. 48. tit. 16. dig. 1. et lib. 50. tit. 16. dig. 212.

7) si fuerit damnatus] Instituta adversus eum scilicet ex Senatusconsulto Turpilliano accusatione. Hoc enim locum habet adversus calumniantes in iudicio criminali, ut lib. 60. tit. 1. cap. 10. et 33. et ibidem adnotatio, itidem inscriptio tit. 16. libri 48. Digestorum, posita in cap. 10. tit. 1. lib. 60. Nam inde incipit tit. 16. sic habens: de Senatusconsulto Turpilliano et de inquisitione calumniatorum.

Nam lib. 60. tit. 1. cap. 10. nominatim sic dicit: Calumnia tribus modis fit, et tripliciter punitur. Vel enim calumniator quis accusans falso, vel prodit propriam causam vera criminis occultans, vel tergiversatur in universum ab accusatione desistens. Non omnino vero calumniator est, qui non probat, quod intendit, sed in arbitrio iudicis est, absoluto reo hac de re inquirere. Et si quidem iuste deceptum reperiens eum dixerit, non probasti, pepercit ei. Si vero dixerit, calumniatus es, condemnavit eum, etiam si de poena nihil dixerit: subsequitur enim. Nam facti quaestio iudicii permissa est, non legis poena. Sin autem dixerit, temere accusasti, non facit ipsum calumniatorem, nec poenam sustinet.

8) causam suam] Non quam ipse proprio nomine, sed quam aliis personae nomine intendit, puta

χόν. σίμαι δέ, ὅτι καὶ ὁ πρωτότυπος καὶ μᾶλλον, καὶ ζῆτει βιβ. ξ. τιτ. α. κεφ. ι. θεμ. β'. καὶ τὸ ἔκεισε σχόλιον. οὐτος γαρ ἐστι καρίως πραιεβασικάτω, ὃ ἐν πουβλίῳ δικαιοτηρίῳ προδιδόντις, τῷ ἀτιθέμῳ δὲ αὐτοῦ συναγωνιζόμενος. ὃ δὲ συνήγορος προδιδόντις τὴν ἑπόθεσιν, ἐν τῇ συνηγοροῖς, οὐ καρίως μὲν λέγεται πραιεβασικάτω· πλὴν καὶ ἐν χρηματικῷ, καὶ ἐν πουβλίῳ δικαιοτηρίῳ προδῷ συνηγορούμενῃ δίκῃ, ἔτερος ὄρδινεις τιμωρεῖται. οὐτῶς φησὶν ὁ Παλαιὸς τοῦ α. κεφ. τοῦ κε. τιτ. τοῦ ξ. βιβ. [Sch. o. II. 612.]

προδιδόντις] Φησὶν βιβ. ξ. τιτ. να'. κεφ. λη'. θεμ. δ'. ὃ ἐντολεὺς τὰ τῆς δίκης προδιδόντις δικαιώματα, εὐτελῆς μὲν ὡς μεταλλέται, τίμος δὲ δημινεται εἰς τὸ ἡμίσιον, καὶ διηρεψίας ἔξοριζεται. [Sch. p. II. 612.]

χρήματα δούς] Μήπω προκατάχεως γενομένης, ὡς κεφ. α. μετὰ γάρ προκατάρξην ἔξεστι καὶ χρηματα δούναι. ὕστερον θι βιβ. ξ. τιτ. α. κεφ. α', θεμ. β'. καὶ τας ἐκεὶ παραγραφάς μετὰ προκατάρξην εἰς δωσει χρηματα, φανεται, ὅτι τας τῶν δικαιοτηρίων ὄχλησεις τε καὶ πανοποιίας ἀπορεύγων δέδωκε ταῦτα, ἀλλ' οὐ συνομολογῶν τὸ ἔγκλημα. [Sch. r. II. 612. sq.]

περὶ κλοπῆς] Τοῦτο καὶ ἐν τῷ α. διγ. τοῦ παρόντος τιτ. μεμάθηκας, ὅτι δὲ τῇ φούροι, ἢ τῇ βὶ βονόφουμ ὄφτορον, ἢ τῷ ἴνονδιόφουμ, ἢ τῇ δὲ δόλῳ καταδικασθεῖς ἢ πατεύσας ἀτιμοῦται, ὥσθι δέ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῇ ἴνματιφέστη φούροι τις ἀτιμοῦται· τοιοῦ γάρ ὁ Οὐλπιανὸς εἰς τῷ ζ. διγ. φησίν. ἀνάγνωσθι καὶ τὰ ἔξης. [Sch. q. II. 612.]

ἀτιμοῦται] Σιù τοῦτο δέ δὲ πατεύσας ἐπὶ μιᾷ τῶν εἰρημένων ἀγωγῶν ἀτιμοῦται, ἐπειδὴ δι' ὧν πατεύει, ὅμολογει τὸ πλημμελῆμα. οἷδας γάρ, ὅτι πάκτον ἐστὶν ὅμολογούμενον χρέους συγχωρητις, τότε δὲ δὲ πλὴν ἀτιμοποιῶ ἀγωγῆς ἐξ ἀμαρτημάτου, ἐγειρομένη πατεύσας ἀτιμοῦται, ὅτε χρηματα δοὺς τὸ πάκτον ἐποίησε· πλὴν εἰς μὴ κελεύσει τοῦ πατεύσας τὰ χρήματα δέδωκεν, ὡς ἐν τῷ ἔξης φησίν ὁ Οὐλπιανὸς διγ. βλέπε, πώς εἰποι ἐξ ἀμαρτημάτος ἐγειρομένη· ἐν γάρ των αὐτὸν συναιληματων ἀτιμοποιῶ ἀγωγῶν πατεύσας τις οὐκ ἀτιμοῦται, ὡς ματθάνεις ἐν τῷ ζ. διγ. [Sch. s. II. 613.]

ε'. Ο γάρ συμφωνῶν δοκεῖ συνομολογεῖν τὸ ἔγκλημα.

ε'. Οὐλπιαν. Νόει δέ καὶ τὴν φανερὰν καὶ τὴν ἀφανῆ κλοπήν.

Ο καταδικασθεῖς καὶ ἐκκαλεσμένος οὐκ ἀτιμοῦται ἡρητημένης τῆς ἐκκλήσιον. εἰ δὲ παρέλθωσιν οἱ χρόνοι τῆς ἐκκλήσιον, ἀναθεν ἐκ τῆς ψήφου ἡτιμωται. εἰ μέντοι ἀποδοκιμασθῇ ἡ ἐκκλήσιος αὐτοῦ, καὶ ἡττηθῇ, ἀπὸ τότε καὶ οὐκ ἐκ τοῦ χρόνου τῆς πρώτης ψήφου ἀτιμοῦται.

καὶ τὴν φανεράν] Λιόρκαμεν, ὅτι ἐπὶ τοῦ φούρου πατεύσασθεις ἡ πατεύεις ἀτιμοῦται. τοῦτο ρόγον, εἰτε μανιφέστος ἢ ποι φερός ἐστιν, εἰτε ὑμαριφέστος, ὃ ἐστὶν ἀφανής, ὑπόκειται ποι φερτη· εἰ δέ τις ἐπὶ τῇ φούρῳ ἡ ἀλλαζ πιον ἀτιμοποιῶ ἀγωγῆς καταδικασθεῖς ἐκκαλεσθεὶτο, ἐφ' ὅσον ἡγοηται τὸ δικαιοτηρίον, ἢ ποι ἡ ἐκκλήσιος, οὐκ ἐστὶν ἀτιμος, ἀλλὰ λοιπὸν εἰ μὲν πάσιν παρέλθωσιν αἱ τῆς ἐκκλήσιον ἡμέραι, ἐν τις δύναται γυμνάζεσθαι, γίνεται ἀτιμος εἰς τούπια καὶ ἐξ οὐ κατεδικάσθη κωροῦ. εἰ δὲ τὴν ἐκκλήσιον γυμνάσας ἡττηθῇ, γίνεται ἀτιμος, οὐκ ἐξ οὐ κατεδικάσθη, ἀλλ' ἐξ οὐ τὴν ἐκκλήσιον γυμνάσας ἡττηθῇ. [Sch. t. II. 613.]

Κυρδίλλου. Ο συκοφάντης τότε ἀτιμοῦται, ὅτε καταδικασθῇ ὡς συκοφάντης καὶ ὁ πραιεβασικάτω, τοῦτο ἐστὶν δὲ ἐκτέρω μέρει συνηγοροῖς ἀτιμοῦται. δὲ σύντονες φούροι, βὶ βονόφουμ ὄφτορον, ἴνονδιόφουμ, δὲ δόλῳ κατιδικασθεῖς ἡ πατεύεις ἡ πατεύεις ὁ γάρ πατεύεις ὅμολογει τὸ ἔγκλημα. φούροι ρόγον, εἰτε ἀφανῆς εἰτε φανερόν ἐστιν. εἴ δέ μιας τούτων τῶν ἀγωγῶν καταδικασθεῖς ἐκκαλεσθαι τις, εἰ μὲν παρέλθῃ ὁ χρόνος τῆς ἐκκλήσιον, ἐξ ἀρχῆς δοκεῖ εἶναι ἀτιμος· εἰ δὲ γυμνάσθῃ ἡ ἐκκλήσιος, ἡ δευτέρα καταδίκη αὐτοῦ ἀτιμη.

ἀπὸ τότε] Ζήτει βιβ. θ'. τιτ. α'. κεφ. κη'. μακενο γάρ τὸ κεφάλαιον ὑπὲρ τῶν νέων εἰς ενεργεῖται νομοθετεῖ, τὸν ἐπίτροπον καὶ τοῦ μέσου καιρού τῆς ἐκκλήσιον τόκον διδόναι, εἰ ἀδίκως φανῇ ἐκκαλεσμένος. καὶ ἐταῦθα τὸ παρόν κεφά-

ut advocatus. Et longe magis ipse principalis, ut opinor. Et quaere lib. 60. tit. 1. cap. 10. them. 2. et ibi scholium. Hic enim proprie praevaricator est, qui in publico iudicio prodiderit, et adversarium suum adiuravit. Advocatus autem causam prodens, in qua patrocinium praebet, non proprie dicitur praevaricator: sed sive in civili, sive in publico iudicio prodiderit causam, in qua patrocinatur, extra ordinem punitur. Sie ait Antiquus cap. 1. tit. 26. lib. 60.

9) pro di] Lib. 60. tit. 51. cap. 38. them. 9. dicitur: Procurator litis instrumenta prodens, humilior in metallum datur, honestior publicata dimidia bonorum parte in perpetuum relegatur.

10) data pecunia] Nondum lite contestata, ut cap. 1. Nam post item contestatam pecuniam quoque dare licet. Lege lib. 60. tit. 1. cap. 1. them. 2. et ibi adnotationes. Si post item contestatam pecuniam deridit, dedisse eam videtur, ut iudiciorum molestias et iurgia effugeret, non quasi crimen confitens.

11) furto] Didicisti etiam dig. 1. huius tituli, eum, qui furti, aut vi bonorum raptorum, aut iniuriarum, aut de dolo damnatus pactusve erit, infamia notari. Scias autem, furti quoque nec manifesti nomine quem infamia notari: hoc enim ait Ulpianus dig. 6. Lege et quae sequuntur.

12) notatur] Ideo autem qui de una praedictarum actionum pactus est, notatur, quia paciscendo crimen confitetur. Didicisti enim, pactum esse debiti confessi remissionem. Tunc autem qui de actione famosa ex delicto proficidente paciscitur, infamia notatur, cum pretio dato pactum fecit: nisi iussu Praetoris pretium dederit, ut ait Ulpianus sequente dig. Nota, me dixisse, ex delicto proficidente: nam in actionibus famosis, quae ex contractu descendunt, qui paciscitur, infamis non est, ut discis dig. 7.

V. Qui enim paciscitur, crimen fateri videtur.

L. 5.
D. III. 2.

VI. Ulpian. Accipe autem furti sive manifesti¹⁾, sive nec manifesti.

L. 6. pr.
D. eod.

Qui condemnatus est et provocavit, non notatur pendente appellatione. Si autem tempora appellatio nis praeterlapsa sint, retro a die sententiae notatur. Si tamen appellatio iniusta pronuntietur, et inferior discesserit, ex hac die²⁾), non ex tempore prioris sententiae notatur.

1) sive manifesti] Diximus, furti damnatum pactumve infamia notari. Hoc accipe, sive manifestum sit, sive nec manifestum. Sed si quis furti vel alias famosis actionibus condemnatus provocaverit, quamdiu pendet iudicium sive appellatio, infamis non est: sed si omnes dies, quibus exerceri potest appellatio, lapsi sint, retro infamis efficitur, et ex tempore, quo condemnatus est. Si vero appellationem exercens victus sit, infamis fit, non ex quo condemnatus est, sed ex quo appellationem exercens superatus est.

Cyrilli. Calumniator tune notatur, cum fuerit damnatus ut calumniator: et praevaricator, id est, qui utriusque parti patrocinium praestat, notatur. Qui suo nomine furti, vi bonorum raptorum, iniuriarum, de dolo condemnatus pactusve erit, notatur. Nam qui paciscitur, crimen confitetur. Furti accipe, sive nec manifestum sit, sive manifestum. Si quis vero ex una harum actionum condemnatus appellaverit, si quidem tempora appellatio lapsa sint, ab initio infamis esse videtur: sin autem appellatio exercita fuerit, secunda condemnationis infamem eum efficit.

2) ex hac die] Quaere lib. 9. tit. 1. cap. 23. Illud enim caput favore pupillorum introductum cavet, ut tutor medii temporis appellatio usuras praevest, si iniuste appellas videatur. Et hoc loco praevens caput

λαον διὸ τὸ φιλάνθρωπον, ὡς ἔσκει, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς καταδίκης τῆς ἐκκλήσου, καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως, φησὶ τὸν καταδικασθέντα ἀτιμούσθαι· καὶ ὅτι ἐν τοῦ γυμνασίου τὴν ἐκκλήσιν ἔδειξεν, ὅτι ἐθάρρεψε δεῖξαι, ὡς οὐκ ἔπιασεν. ὁ δὲ μὴ γυμνάσας αὐτὴν παρεστησεν, ὅτι καὶ τὴν ἀρχὴν δι' ὑπερθεσιν ἤτις τὴν ἐκκλήσιν καὶ μετεωρισμὸν τῆς δίκης, καὶ κατὰ τοῦτο τὸν τοιοῦτον ὡς ὄμοιογενὲς δοκοῦντα τὸ ἀμάρτημα, διὸ ὥλως οὐκ εἰσῆκε τὴν ἐκκλήσιν, ἀτιμον καὶ ὁ νομοθέτης φρονίσιν εἶναι ἐν τοῦ καιροῦ τῆς ἐκκλησιανθεσίσης ἀποφάσεως. [Sch. u. II. 613. sq.]

Τοῦτο δὲ λέγει ὁ νομοθέτης, ἵνα ἐν τῷ μέσῳ καὶ συναλλάττῃ, καὶ ἄλλα τινὰ διαπρόττῃ. [Sch. u. II. 614.]

Καὶ λοιπὸν εἰ ἐν τῷ μέσῳ ἥγουν τῷ καιρῷ τῆς γυμνασίας τῆς ἐκκλήσου ὁ τοιοῦτος ἔγραψῃ κληρονόμος παρὰ τυνος ἔχοντος ἀδελφόν, καὶ ἔφθασεν υπεισέλθεν τὴν κληρονομίαν, καὶ μετὸν τὴν ὑπεισέλευσον κατεδικάσθη, οὐκ ἀφαιρεῖται τὴν κληρονομίαν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ τελενημάντος κινήσαντος τὴν δὲ ἴνοφρικόσ, καθὼς φησὶ τὸ ν. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ λθ'. βιβ. διότι καὶ ὅτε ἔγραψῃ κληρονόμος, καὶ ὅτε ἐτελευτησεν ὁ διαθέμενος, καὶ ὅτε ὑπεισῆλθε τὴν κληρονομίαν, ἔτιμος ἦν· εἴ μεντος μηδὲ διὸς ἔχαμεν τὴν ἐκκλήσιν, ἀφαιρεῖθενται τὴν κληρονομίαν, ὡς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ποιμένως τῆς διαθῆκης, καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ διαθέμενον, καὶ τῆς τοῦ κλήρου ὑπεισέλευσεως, ἀτιμος ὡν ἀνωθεν γινεται ἐν τῇ πρώτῃ ἀποφάσεως ἡτιμαζένος ἦν. [Sch. u. II. 614.]

I. 6. §. 2. Ὁ ἀλλοτρίων ὄνόματι καταδικαζόμενος ἀτιμοποιῶν ἀγωγῆς οὐκ ἀτιμούσται, τυχὸν ἐντολενς, ἢ διεκδικητής, ἢ ἐπίτροπος, ἢ κουράτωρ, ἢ κληρονόμος, μετὰ προκάταρξιν ὡς εἰκός κατὰ τοῦ κλέπτον γεγενημένην ἐπὶ τῇ κλοπῇ ἢ ἐτέρᾳ τινὶ ἀτιμοποιῷ ἀγωγῆς καταδικασθεῖς ἀτιμούσται· ἀλλ ὅτε αὐτὸς ὁ δεφερδεύθεις, ἐν φέμενοι μὲν ἔρχοις πάσαν δια προκονδάτωσος τὴν δίκην ἔγινασεν. εἰ γάρ συνο νόμινε προκαταρξῖν δεξάμενος τὴν ἀρχὴν, διὰ προκονδάτωσος τὰ λοιπὰ τῆς δίκης ἔγινασεν, ἀτιμούσται μετὰ καταδίκην. καὶ τὸν λογισμὸν φρονίσθαι τὸν τρίτον θέματος τοῦ λα'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ λθ'. βιβ. ὑπέειλε μοι τὸν σούστεκτον ἐπίτροπον· οὗτος γάρ εἰ καὶ διὰ προκονδάτωσος πάσαν τὴν τῆς υποθέσεως ἔγινασε κατηγορίαν, ἀτιμούται, ὡς φησὶν ὁ Οὐλπιανὸς ἐν τῷ ἔξης τιτ. πρὸς τὰ τέλει τοῦ λθ'. διγ. ἐνθα καὶ τοῦτο ἔστι μαθεῖν, ὃτι μανδάτους κωφεῖς οὐδὲνται τὶς μεθοδεύειν τὸν σούστεκτον ἐπίτροπον. σημείωσαν οὖν, ὃτι ὁ συνο νόμινε ἐναγόμενος δύναται μετὰ προκαταρξῖν προβάλλεσθαι προκονδάτωμα. οημείωσαν καὶ τὴν μεθόδον, διὸ ἡς ὁ κλέπτης, καὶ ὁ αὔταξ, καὶ ὁ ὑβρίσας, καὶ ὁ τὸν διόλον ποιήσας, καὶ ἀπίλος ὁ τῇ ἀτιμοποιῷ ἀγωγῇ κατελόμενος δύναται ἐκφυγεῖν τὴν ἀτιμαν. διὰ προκονδάτωσος δηλούσται λέγων τὴν δίκην ἔτισε βιβ. γ'. τιτ. β'. κεφ. λθ'. θεμ. τελευτ. καὶ τὸν ἕδικα, καὶ εἰσηστι τὸν λογισμὸν, καὶ βιβ. ξ'. τιτ. κα'. κεφ. τελ. καὶ ἐκεῖνε τὴν παραγραφὴν. [Sch. x. II. 614. sq.]

Κυρίλλον. Ὁ ἀλλοτρίων ὄνόματι καταδικασθεῖς, ὡς διὰ προκονδάτωρ, δεφερόσωρ, διεπίτροπος, δικούρατωρ, δικηρονόμος, οὐκ ἀτιμούσται· ἀλλ ὅτε δια πρωτότυπος. [Sch. x. II. 615.]

Τοῦ Ἐναντιοφανοῦς. Ἀνάγνωθι καὶ διγ. ιδ'. ἐν δὲ τῷ τελει τοῦ κα'. τιτ. τοῦ ξ'. βιβ. φρονίσ., ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ τὴν περὶ ὑβρεως ἀγωγῆν δι ἐντολὴν ὑποδέχονται, καὶ αὐτοὶ, οὐ μήρ οἱ ἐντολεῖς καταδικάζονται. καὶ ἐν τῷ τελει τοῦ λθ'. διγ. τοῦ γ'. τιτ. τοιοῦτον τοι βιβ. ἐμφανεῖ, ὅτι καν δι ἐντολὴν τις δικαστήμενος, ὡς ὑποπτος καταδικασθῇ, ἀτιμούσται. [Sch. x. II. 615.]

Τοῦ Ἀνανίου. Ὅμοιον βιβ. λζ'. τιτ. ιε'. διγ. β'. ὅτι διὰ προκονδάτωσος ἀγωγόνδιμενος οὐκ ἀτιμούσται, ἐπειδὴ μηδὲντος, ἀλλ ὁ προκονδάτωρ καταδικάζεται, ὡς βιβ. ζ'. τον καδ. τιτ. με'. διατ. α'. [Sch. x. II. 615.]

benigne, ut videtur, a tempore condemnationis per iudicem appellationis, non a tempore sententiae damnatum infamia notari ait: et quia, cum appellationem exercuerit, ostendit, se innocentia fretum eam probare voluisse. Qui autem eam non exercuit, probat, se ab initio quoque propter frustrationem et ut lis suspendetur, appellationem interposuisse. Ideoque talem, quod delictum confiteri videatur, cum appellationem plane non introduxit, Iureconsultus infamem esse ait a tempore sententiae, a qua appellatum est.

Hoc autem dicit Iureconsultus, ut medio tempore et contrahat, et alia quaedam peragat.

Itaque si medio tempore sive tempore, quo appellatio exercetur, talis heres scriptus sit a quadam, qui fratrem habebat, et occupaverit hereditatem adire, et post additionem condemnatus sit, hereditas ei non afferetur a fratre defuncti, qui egit de inofficio, ut ait cap. 56. tit. 1. lib. 39. quoniam et cum heres scriptus est, et cum testator decessit, et cum hereditatem adiit, integrae famae erat. Si tamen appellationem omnino non exercuerit, hereditas ei auferetur, cum tempore testamenti conditi, et mortis testatoris, et aditae hereditatis infamis esset: retro enim a die primae sententiae inter infames habebatur.

Qui alieno nomine³⁾ famosa actione condemnatus est, non notatur, puta procurator, vel defensor, vel tutor, vel curator, vel heres, post litem scilicet adversus furem contestatam⁴⁾ furti⁵⁾ vel alia famosa actione⁶⁾. Si vero per procuratorem ab initio⁷⁾ lis mota fuerit, neque is, qui deliquit, notatur.

3) qui alieno nomine] Qui alieno nomine ex famosa actione condemnatus est, non notatur: et ideo nec procurator meus, nec defensor, hoc est, nec qui cum mandato convenit, nec qui citra mandatum, nec tutor, nec curator, neque heres post litem contestatam forte adversus furem furti vel alias famosae actionis nomine condemnatus notatur: sed neque ipse, qui defensus est, dummodo ab initio totam litem per procuratorem exercuerit. Nam si suo nomine ab initio litem contestatus sit, et per procuratorem cetera litis exercuerit, notatur post condemnationem. Et rationem affert Antiquus thematis tertii cap. 31. tit. 1. lib. 17. Ex cipe suspectum tutorem: hic enim, licet per procuratorem totam suspecti accusationem exercuerit, notatur, ut ait Ulpianus tit. seq. in fine dig. 39. ex quo et hoc disci potest, citra mandatum non posse quem accusare suspectum tutorem. Nota igitur, eum, qui suo nomine convenitur, post litem contestatam procuratorem constitutere posse. Nota etiam, qua ratione fur et raptor, et qui iniuriam fecit, et dolum, et ut uno verbo dicam, qui famosa actione tenetur, possit infamiam effugere: si scilicet per procuratorem totam causam agat. Quaere lib. 8. tit. 2. cap. 39. them. ult. et Indicem, et rationem invenies, et lib. 60. tit. 21. cap. ult. et ibi adnotationem.

Cyrilli. Alieno nomine condemnatus, ut procurator, defensor, tutor, curator, heres, non notatur: sed nec principalis.

Enantiophanis. Lege et dig. 14. In fine autem tit. 21. lib. 60. dicitur, Illustres iniuriarum actionem per procuratorem suscipere, ipsosque, nec vero procuratores, condemnari. Et in fine dig. 39. tit. 3. huius libri ostendit, etiamsi quis per procuratorem litigans ut suspectus damnatus sit, eum notari.

Innominati. Simile lib. 37. tit. 15. dig. 2. quod qui per procuratorem litigat, non infamatur, quia non ipse, sed procurator damnatur, ut lib. 7. Cod. tit. 45. const. I.

μετὰ προκαταρξιν] Καθ' οὗ γάρ ή προκάταξις, καὶ ἐκείνου καὶ ἡ ἀπόφασις, καὶ ἀνάγνωσι τὴν παραγραφὴν τοῦ Παλαιοῦ τὴν κειμένην ἐν τῷ γ'. θεμ. τοῦ λ'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ ιζ'. βιβ. πάνυ πλατέως περὶ τούτου διδάσκουσαν. [Sch. y. II. 615.]

ἐπὶ τῇ κλοπῇ] Τοῦ Νικαέως. Νομίζω, ὅτι ἡ περὶ κλοπῆς, καὶ ἡ περὶ ψήφεως, καὶ ἡ βί, βούρδονμ, ἀπατόδονμ καὶ ἡ δὲ δόλῳ, χρηματικῶς κινούμενη αἰτιάν ἐπάγουσαν. καὶ τοῦτο πειθόμαντι νοῦν καὶ ἐκ τοῦ α'. κεφ. τοῦ παρόντος τιτ. καὶ ἐκ τοῦ προκειμένου λέγοντος· εἰ δὲ δι' ἐντολέως ἐξ ἀρχῆς ἐκινηθῇ ἡ περὶ κλοπῆς, ἡ αἱ λοιπαὶ, οὔτε δὲ πλημελῆσας αἰτιῶνται. πάντας γάρ κινούμενης χρηματικῶς τῆς περὶ κλοπῆς ἔξεστι δοθῆναι ἐντολέα, οὐ μην ἐγκληματικῶς· τοτὲ γάρ καὶ αἱ γραφαὶ δίδονται, παθῶς φησι τὸ δέῃ; κεφ. τοῦ ιβ'. τιτ. τοῦ ξ'. βιβ. ζήτει καὶ βιβ. ἀντοῦ τιτ. αἱ. κεφ. τελ. καὶ ἡ τοῦ ἐντολέως δοσὶς κωλύεται. τὰ γάρ ἐγκλήματα δι' ἐντολέων γυμνάζονται, οὔτε τὰ δημόσια, οὔτε τὰ προβάτα, εἰ μὴ μόνη ἡ περὶ ψήφεως, οὔτε δὲ κατηγορούμενος ἡ ἐντολήν αὐτὴν ἐγκληματικῶς ἐπώντας ἀξιωματικός, ὡς βιβ. ξ'. τιτ. κα. κεφ. τελευτ. ζήτει καὶ τιτ. ἀντοῦ λβ'. κεφ. ζ'. καὶ ιγ'. θεμ. β'. καὶ ἰντολούσι. δ'. τιτ. δ'. τὸ τέλος. ζήτει καὶ κεφ. β'. τοῦ β'. τιτ. τοῦ λ'. βιβ. φησι γάρ· οἱ γονεῖς καὶ οἱ πατρῷοι, εἰ καὶ δὲ ἐντολέα ἀγωνίζονται, ὅμως οὐκ ἐνύποται τῷ περὶ δόλουν ἡ τῇ περὶ ψήφεως ἀγωγή· εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὐκ ἀτιμοῦται δι' ἐντολέων ἀγωνίζομενος. ἀνάγνωσι καὶ τῆς δ'. ἀντοῦ τιτ. ιγ'. περὶ τὸ τέλος, καὶ τὸ ε'. θέμα τοῦ προκειμένου κεφαλιού καὶ τιτ. γ'. κεφ. η'. τούτου τοῦ βιβ. [Sch. z. II. 615. sq.]

ἡ ἑτέρᾳ τινὶ ἀτιμοποιωι ἀγωγῇ]¹⁾ Ἀλλ' ἀπὸ συναλλαγμάτων ἀτιμοποιῶ, οὐ μηρὸς ἔξει ἀμαρτημάτων· εἰ γάρ ἐξ ἀμαρτημάτων, καὶ συγκλητικὸς ὥρειλεν εἴναι δὲ δοὺς τὸν ἐντολέα, καὶ οὐδὲ δὲ ἐντολέως ἔμελλε καταδικάζεσθαι, ὡς περὶ ἐντολῆς, ὅλλα κατὰ τοῦ δεδοκοτος ἡ ἀπόφασις ἐξενήρετο, ὡς βιβ. ξ'. τιτ. κα'. κεφ. τελευτ. [Sch. a. II. 616.]

Τοῦ Νικαέως. Φησὶ βιβ. ξ'. τιτ. λγ'. κεφ. ζ'. οὐ πᾶν ἐγκλῆμα ἐπιφέρει ἀτιμαν, ἀλλὰ τὰ κεφαλικά, καὶ τὰ χρηματικά τινα, ὡς ἡ περὶ κλοπῆς ἀγωγή, καὶ ἡ περὶ βιβίας πραγμάτων ἀσπαγῆς. ζήτει καὶ ἰντολούσιων δ'. τιτ. δ'. περὶ τὸ τέλος, ἐνθα φησίν· ἔξεστι τῷ ψήφοισθεντί κινεῖν τὴν περὶ ψήφεως καὶ χρηματικῶς, καὶ ἐγκληματικῶς, καὶ χρηματικῶς μὲν ἀντὶς κινηθείσης, ἡ διατίμησις τῆς ψήφεως γίνεται· εἰ δὲ ἐγκληματικῶς, ἔξεσθεντι ποιητὴν τὸν καταδικάζεντι δόμφιον τοῦ δικαστοῦ ἐπιφέρεται, τυχόντος ἔξοδοις, ἡ εἰς μέρος δήμουντος. ζήτει καὶ βιβ. ξ'. τιτ. α'. κεφ. με. λέγον· ἡ περὶ ψήφεως ἀγωγή ἐξερεύνησις καὶ οἱ μὲν δούλοι φραγγειλέζομενοι τοῖς δεσπόταις ἀποδίδονται· οἱ δὲ ἐλεύθεροι ευτελεῖς φυτειλέζονται· οἱ δὲ λοιποὶ ἡ πόδες καιρὸν ἔξορέζονται, ἡ τινος κωλυνται πρόγυματος. [Sch. a. II. 616.]

εἰ δὲ δι' ἐντολέως ἐξ ἀρχῆς]²⁾ Τοῦ ἀντοῦ. Ἐκ τούτου καὶ ἐκ τοῦ τέλους τῆς παραγραφῆς τοῦ Παλαιοῦ τοῦ ἐν τῷ προκειμένῳ θέματι θερούντως φημι, ὅτι δὲ δὲ ἐντολέα ἀναθέναι καὶ ἐξ ἀρχῆς δικασμένος αἰτιωματικῶς ἐπὶ τῇ περὶ ψήφεως χρηματικῶς κινηθείσῃ, ἡ ἐγκληματικῶς, οὐκ ἀτιμοῦται. [Sch. b. II. 616.]

Οὐκ ἄλλως δὲ συμφωνήσας ἀτιμοῦται, εἰ μὴ δῷ χρήματα, μὴ κατὰ κέλευσον τοῦ πρωτίωρος· οὐδὲ δὲ δημόσιας, μὴ πλημελῆσαι, ἀτιμοῦται.

δ συμφωνί σας] **Pactusve erit**, λέγει δὲ πρωτίωρος· καὶ δ πακτεύσις, ἐπὶ τῇ φούστῃ δηλονότι, ἡ βί βούρδονμ ἀπατόδονμ, ἡ ἀναγνάδονμ, ἡ τῇ δὲ δόλῳ, γίνεται ἀτιμος. τοῦτο νέσσον, εἰ μετὰ τιμωμάτως οὖν δηποτε τὸ πάκτον ἐπώντον, εἰ γάρ μη τοῦτο εἰπωμεν, καὶ δὲ κατὰ παρακλησιν τὸ πάκτον τυπῶν καὶ πεισάσ τὸν ἀπόφασιν μὴ κινησαι, γίνεται ἀτιμος, καὶ οὐκ ἕτεροι λοιπὸν οὐδέποτε ουγγανη, ητοι συγχωρησις, οὐτε ἐστίν ἀπάνθρωπον. μόνος δὲ δὲ ἐπὶ χρηματικῶν πακτεύσις ἀτιμοῦται· εἰ μὴ ἄρα κατὰ κέλευσον τοῦ πρωτίωρος τὰ χρηματάδους ἐπακτεύσεν· τοτὲ γάρ οὐκ ἀτιμοῦται. τοῦτο δὲ νέσσον ἐπὶ τῶν εξ ἀμαρτημάτων ἀγωγῶν. ἐπὶ γάρ τῶν ἀπὸ συναλλαγμάτων ἡ ἀσανει, συναλλαγμάτων ἀτιμοποιῶν ἀγωγῶν, οἷον ἐπὶ τῆς τουτέλαις, μόνος δὲ καταδικάζεται, οὐκ ἔτι δὲ δὲ πακτεύσις ἀτιμοῦται. [Sch. c. II. 616. sq.]

Κυρόλλον. Ο πακτεύσις ἄγει χρημάτων, ἡ κελεύσι τοῦ πρωτίωρος ἐπὶ χρήμασιν, οὐκ ἀτιμοῦται. [Sch. c. II. 617.]

4) post litem — contestatam] Nam aduersus quem litis contestatio fit, aduersus eundem et sententia fertur. Et lege adnotationem Antiqui positam in them. 3. cap. 30. tit. 1. lib. 17. quae latissime hoc docet.

5) furti] Nicaei. Puto, furti actionem, et iniuriarum, et vi bonorum raptorum et de dolo civiliter motas infamiam irrogare. Et ut hoc accipiam, persuasum mihi est ex cap. 1. huius tit. et ex proposito dicente: Si vero per procuratorem ab initio actio furti mota sit, vel reliquae, neque is, qui deliquit, notatur. Omnino enim, si actio furti pecuniariter moveatur, procuratorem dare licet, non si criminaliter: tunc enim inscriptiones dantur, ut ait cap. 92. tit. 12. lib. 60. quaere et libri eiusdem tit. 11. cap. ult. Et datio procuratoris prohibetur. Crimina enim per procuratorem non exercuntur, nec publica, nec privata, excepta iniuriarum actione, quando reus, vel qui eam criminaliter instituit, illustris est, ut lib. 60. tit. 21. cap. ult. Quaere et eiusdem tit. 32. cap. 7. et 13. them. 2. et Institut. 4. tit. 4. finem. Quaere et cap. 2. tit. 2. lib. 31. Ait enim: Parentes et patroni, etiam si per procuratorem litigent, tamen de dolo actione vel iniuriarum non conveniuntur: licet non infametur per procuratorem litigans. Lege et Institut. 4. tit. 16. circa finem, et them. 5. propositi capititis, et tit. 3. cap. 8. huius libri.

6) vel alia famosa actione] Sed famosa, quae ex contractibus proficiscitur, non etiam ex delictis: nam si ex delictis, et Illustris esse deberet, qui procuratorem dedit, nec procurator condemnandus esset, ut hoc loco, sed sententia aduersus eum, qui dedit, ferenda esset, ut lib. 60. tit. 21. cap. ult.

Nicaei. Lib. 60. tit. 33. cap. 7. ait: Non omne delictum irrogat infamiam, sed capitalia, et civilium, ut furti actio, et vi bonorum raptorum. Quaere et Institut. 4. tit. 4. circa finem, ubi dicitur: Licet ei, qui iniuriam passus est, iniuriarum et pecuniariter, et criminaliter agere. Et si quidem pecuniariter agatur, aestimatio iniuriæ fit: si vero criminaliter, extra ordinem pena damnato officio iudicis irrogatur, puta relegatio, aut partis bonorum publicatio. Quaere et lib. 60. tit. 1. cap. 45. quo dicitur: Iniuriarum extra ordinem agitur: et servi quidem flagellis caesi dominis redduntur: liberi autem humiliiores fustibus caeduntur: reliqui vero vel ad tempus relegantur, vel re aliqua interdicuntur.

7) si vero per procuratorem ab initio] Eiusdem. Ex hoc loco et ex fine adnotationis Antiqui in capite proposito constanter dico, Illustrem, qui ab initio per procuratorem litigavit iniuriarum actione civiliter vel criminaliter mota, infamia non notari.

Non aliter qui pactus est³⁾, notatur, nisi pecuniam dederit, non iussu Praetoris: nec qui iurat⁴⁾, non delinquisse, notatur. L. 6. §. 3. 4. D. III. 2.

8) qui pactus est] **Pactusve erit**, inquit Praetor: et pactus, in actione furti scilicet, aut vi bonorum raptorum, aut iniuriarum, aut de dolo, infamis fit. Hoc accipe, si cum pretio quantocunque pactus est: Nam si hoc non dixerimus, et qui precibus pactum formavit, et persuasit actori, ne secum ageret, erit infamis, nec de cetero erit ulla venia, sive remissio: quod est inhumani. Solus autem, qui cum pretio dato pactus est, notatur: nisi iussu Praetoris pretio dato pactus erit: tunc enim non notatur. Hoc autem intellige in actionibus, quae ex contractibus vel quasi contractibus proficiuntur, ut in tutelae actione, damnatus duntaxat, nec vero qui pactus est, notatur.

Cyrilli. Qui sine pretio pactus est, aut iussu Praetoris cum pretio, non notatur.

οὐδέ ὁ δῆμόσιος] Ὁ ἐπὶ ἀτιμοποιῷ ἀγωγῇ, τὸν ἐπενεγθέντα αὐτῷ ὄφον ἀποτελέασι καὶ ὅμοιας τυχού, ὅτι οὐκ ἔκλεψεν, ἡ οὐχ ὑβρίσεν, οὐκ ἀτιμοῦται. ὁ γάρ ὄφος ἀπόδειξινⁿ⁾ μιμεῖται καὶ ὁ εἰπὼν ἔνομοτάς, ὅτι οὐκ ἔκλεψε, διὸ τὸν ὄφον δοκεῖ δεῖξαι παγούιώς ἀθῶν ἔαντὸν τοῦ πλημελῆματος. [Sch. d. II. 617.]

Κυριλλον. Ὁ ὅμόσος μὴ ὄμαρτησαι οὐκ ἀτιμοῦται. [Sch. d. II. 617.]

Σημείωσαι, ὅπως ὁ ὄφος μιμεῖται ψῆφον. [Sch. d. II. 617.]

L. 6. §. 5. D. III. 2. Οὐ μόνοςⁿⁿ⁾ ἐνδεξάμενος τὴν ἐντολὴν ἀτιμοῦται καταδικασθείς, ἀλλὰ καὶ ὁ διὰ τὸ μὴ δοῦναι τῷ ἐγγυητῇ ἀντοῦ, ὅπερ ὁ παρ' ἀντοῦ^{o)} κατέβαλε, καταδικασθείς τῇ περὶ ἐντολῆς ἀγωγῇ.

οὐ μόνος] Ὁ τῇ μαρδάτι καταδικασθεὶς ἀπὸ τοῦ ἔδικτου γνωτεῖται, τοῦτο ἔστιν ἀτιμοῦται. καὶ οὐ μόνον ὁ τὸ μαρδάτον δεξάμενος, καὶ ἕνακθείς καὶ καταδικασθείς τῇ μαρδάτῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ τῷ πίστιν, ἦν ὁ διάδοχος^{p)} ἀντοῦ, τοῦτο ἔστιν ἐνταλθεὶς ἐφύλαξε, μὴ παρέχων, οἷον ἐνγγυητῶματος, καὶ κατέβαλον ἔνακτον κατοικίαν μαρδάτη, καὶ καταδικασθήσαις δέ σε παθισενεωνῶν, ποιῶ σε ἀτιμον. τούτῳ δὲ νόησον ἐφ, οὐ καὶ εἴρητος θέματος, τοῦτο ἔστιν, ἔνθα ἐγγυητής ἔστι καταβαλὼν ὑπὲρ δέοντος, καὶ ἀγωμονηθεὶς καὶ τῷ κοντραφίᾳ κινήσις μαρδάτη. ἔγνως γάρ ἐν τῷ α. διγ. τοῦ παρόντος πίλουν, οὐ δύο νόμινες τῇ τοντείαις, τῇ μαρδάτῃ, τῇ δεπόστῃ ταῖς διφέταις, οὐκ ἔτι δὲ ταῖς κοντραφίαις καταδικασθεὶς ἀτιμοῦται. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν ἀγωγῶν, ἐφ, ὃν ἔστιν κοντραφίαν εὑρεῖν. η γάρ πρὸ σύνοι εἶς ἐκατέρουν πλευροῦν διρέκτα οὐσα τὸν καταδικάζομενον ἀτιμοῦ, ὡς ἐγνως ἐν τῷ ι. πτ. τῆς δ. τῶν ἴνστιτον. [Sch. e. II. 617.]

Κυριλλον. Ή διρέκτα μαρδάτι ἀτιμοῦ, καὶ η κοντραφία δπὸ τοῦ ἐγγυητοῦ κανούμενη. [Sch. e. II. 617.]

Σημείωσαι, ὅτι η διρέκτα μαρδάτι ἀτιμοῦ, καὶ η κοντραφία δπὸ ἐγγυητῶν κανούμενη. [Sch. e. II. 617.]

Τοῦ Ἐναντιοφανῆς. Ἐπὶ τούτου μέρου τοῦ θέματος η κοντραφία μαρδάτη ἀτιμοποιός ἔστιν. ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν μόνοι αἱ κοντραφίαι^{q)}, ὡς διγ. α. καὶ τοῦ παρόντος διγ. θεμάτι. [Sch. e. II. 618.]

Πληρώσας τὴν διδασκαλίαν τῶν φυομένων ἐξ ἀμαρτίαστος ἀτιμοποιῶν ἀγωγῶν, μεταβαίνει ἐπὶ τὰς φυομένας ἀτιμοποιῶν ἀγωγὰς ἀπὸ συναλλάγματος. [Sch. e. II. 618.]

ἐνδεξάμενος τὴν ἐντολήν] Η κοντραφία, γάρ οὐκ ἀτιμοῦ. αὕτη γάρ ἐπὶ διπλῶν τῶν εἰς τὸ δικαιώματον γενομένων παρὰ τὸν ἐντολέων ὑπὲρ τοῦ πρωτοτοπου ἐντελαθέντον αὐτῷ δικασθανταί κινέται, οὐ μὴν περὶ τῆς πίστεως τοῦ δικαιώματος, ἡπερ ἔστι διφέται μαρδάτη, ητος καὶ ἀτιμοποιός ἔστι, καὶ κινέται κατὰ τὸν ἐντολέων παρὰ τοῦ πρωτοτοπου, προδόντος τῷ ἀντιδίκῳ τὰ αὐτοῦ δικαιώματα, μόνη δὲ η περὶ ἐγγυητῆς κοντραφία ἀτιμοῦ· καὶ τοῦτο εὐλογόν ἔστιν. ὁ γάρ ἐγγυητῶμενος τινα καὶ ὑπὲρ ἐκείνου καταβαλὼν καὶ ἀγωμονούμενος εἰς τούτων ἀπόληψιν παρὰ τὸν ἐγγυητήν, πώς οὐκ ἔξιν ἔστιν ἀτιμοῦ αὐτον, οὐ πρὸς τὸν ενεργετὴν ἀγωμῶν γέγονε; [Sch. f. II. 618.]

Ζήτει τὸν Στέφανον ἐν τῇ παραγοφῇ τῇ κειμένῃ ἐν τῷ ε. κεφ. τοῦ ι. πτ. τοῦ κβ. βιβ. [Sch. f. II. 618.]

§. 6. Εσθότε δὲ κληρονόμος τοῦ τὴν παρακαταθήκην δεξαμένον ίδιῳ ὄνόματι καὶ καταδικάζεται καὶ ἀτιμοῦται, δτε κακῶς εἰς τὴν παρακαταθήκην καὶ εἰς τὴν ἐντολήν, ἥν ὁ διαθέμενος ἐδέξατο, διαγένεται. ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς κοινωνίας οὐ καταδικάζεται κληρονόμος οἰκείῳ ὄνόματι, ἐπειδὴ μήτε διαβαίνει ταῦτα εἰς κληρονόμους, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ χρέους τοῦ τελευτήσαντος ἐνάγεται.

ἐσθότε δὲ κληρονόμος] Ὁ κληρονόμος τοῦ δεποστατοφίαιον η τοῦ ἐνταλθέντος οὐκ ἀτιμοῦται πλὴν εἰ μὴ αὐτὸς

9) nec qui iuravit] Qui in actione famosa iusjurandum sibi delatum praestit et forte iuravit, se furtum non admissee, aut iniuriam non fecisse, non notatur. Nam iusjurandum probationem imitatur. Et qui iuravit, se furtum non fecisse, iureiurando se criminis expertem omnino approbare videtur.

Cyrilli. Qui iuravit, non deliquesce, non notatur.

Nota, quomodo iusjurandum sententiam imitetur.

Non solus¹⁰⁾, qui mandatum suscepit¹¹⁾, notatur, si condemnatus sit, sed et qui mandati condemnatus est, quod fideiussori non praestiterit, quod pro eo solvit.

10) non solus] Mandati condemnatus ex edicto notatur, hoc est, infamatur. Et non solum qui mandatum suscepit, et conventus et condemnatus est mandati, sed et is, qui fidem, quam adversarius eius, id est, mandatarius servavit, non praestat. Puta, fideiussi prote, et solvi. Si tecum experiar contraria mandati, et effecero, ut condemnareris, famosum te facio. Hoc accipe de casu, de quo et dictum est, id est, cum fideiussor pro reo solvit, et propterea, quod ei non restituitur id, quod solvit, contraria mandati egit. Didicisti enim dig. I. huius tituli, suo nomine tutelae, mandati, depositi directis, non contrariis actionibus damnatum infamia notari. Haec igitur de actionibus, in quibus contraria invenire licet. Nam actio pro socio, quae ex utroque latere directa est, condemnatum infamat, ut didicisti tit. 16. lib. 4. Institut.

Cyrilli. Directa mandati infamat, et contraria a fideiussore mota.

Nota, directam mandati actionem infamare, et contraria a fideiussoribus motam.

Enantiophanis. In hoc solo casu contraria mandati famosa est: in reliquis autem directae tantum, ut dig. I. et huius digesti them. 6.

Absoluta doctrina actionum famosarum, quae ex deicto nascuntur, transit ad actiones famosas, quae ex contractu gignuntur.

11) qui mandatum suscepit] Nam contraria infamiam non irrogat. Haec enim pro sumtibus in iudicio factis a procuratore pro principali, qui ei mandavit, ut litigaret, intenditur, nec vero de fide instrumenti, quae directa est mandati, quae et famosa est, intenditurque adversus procuratorem a principali, quod instrumenta eius adversario prodiderit. Sola autem contraria a fideiussore mota infamat: idque rationem habet. Nam qui pro aliquo fideiussit et solvit, quique moram passus est in eo recipiendo ab eo, pro quo fideiussit, quomodo eum non infamabit, qui erga beneficum frustrator extitit?

Quaere Stephanum in adnotatione posita cap. 5. tit. 6. lib. 22.

Interdum heres¹²⁾ eius, qui depositum suscepit, suo nomine et condemnatur et infamis fit, cum in deposito et mandato, quod testator suscepit, male versatus sit. In tutela autem¹³⁾ et societate heres suo nomine non condemnatur, quoniam haec non transeunt¹⁴⁾ in heredes, sed ex debito defuncti heres conveniuntur.

12) interdum heres] Heres depositarii aut mandatarii non notatur: nisi ipse specialiter in re deposita

n) Sic Fabr. Videtur legendum ἀπόρασιν. Nam in proverbio est, iusjurandum sententiam imitari. nn) Adde δ. o) δ παρ' αὐτοῦ, quod habet Fabr. falsum videtur. Legendum fortasse ὑπὲρ αὐτοῦ. p) Fabr. in marg. ἀντιδίκος. q) Fabr. in marg. recte emendat stellula adiecta: διφέται.